

KIS TÜKÖR

ELBESZÉLÉSEK A MAGYAR IFJUSÁG SZÁMÁRA

ÖSSZEÁLLITOTTA
PÓSA LAJOS

MÜHLBECK KÁROLY RAJZAIVAL

TARTALOM

A szentírás.
Ferenc József huszárjai.
A remek óra.
A fehér egérkék.
Meghizott a huszár.
Damjanics katonája.
Ne félj Mátyás.
Czene Bálint mákja.
Miknyi kis emberek.
A veréb.
A kis török.
Az esernyő.
Szegény ember tehene.
Édes anyám, lelkem!
A cseresznyevirág.
A karika.
A cinegefészek.
A kis kanári.
Egy szem meggy.
Jolánka szobra.
Sárga viola.
Szegény ember karácsonya.
A kéményseprő és a pékinas.
A fekete nyelvű bicska.
Csengő Palkó.
Az igazi vadász.
A forgó.
A csóri meg a móri.
Palkó.

A szentírás.

Irta Herczeg Ferenc.

Elmondok nektek egy szép történetet. Régi történet nagyon, mert nekem még a nagyanyám mondta el, mikor iskolába járó fiú voltam. Úgy mondom el, ahogy tőle hallottam.

A király háborút viselt egyik szomszédjával és mivel háborús időkben nagy keletje van a szálas legényeknek, Sándort is, egy szegény özvegyasszony egyetlen fiát, besorozták katonának. Besorozták és vitték az ellenség elé.

A szegény asszonynak majd meghasadt a szíve bánatában. Olyan szegény volt, hogy nem tudott a fiának egyéb útravalót adni, amivel könnyíthetne nehéz sorsán, hát odaadta neki azt a szentírást, amelyből esténként olvasgatni szokott.

- Nem adhatok egyebet, - mondta. - Vidd magaddal ezt a könyvet, bárhová vezet is sorsod. Forgasd szorgalmasan, nehéz óráidban vigasztalást fogsz benne találni.

Sándor hálásan fogadta ezt az ajándékot. Gondosan keblébe rejtette a könyvet és elbúcsúzott anyjától.

A fiatal katonára nehéz napok jártak. Véres csatákat kellett végigküzdenie, hol a legénység halomszámra hullott az ellenség kartácstüze közepett. Sándor itt is teljesítette kötelességét. Vitézül harcolt a hazáért és nem egyszer tette kockára életét. Tisztjei megbecsülték, társai megszerették vitézsége miatt.

Ha véres napi munka után pihenésre tértek a csapatok, rendszeren előkereste a szentírást, melyet édesanyjától kapott és a lobogó tábori tűz mellett olvasgatott belőle.

- Tedd le már azt a könyvet! - biztatták még tisztjei is. - Minek is hurcolod magaddal? Nem katonának, papnak való az!

Sándor nem hallgatott rájuk, hanem gondosan a kabátja alá rejtette a könyvét.

Egyszer aztán egy kis erősség ellen vezették őket, hova az ellenség befészkelte magát. Öldöklő harc fejlődött a falak körül. Az ellenség keményen tartotta magát és valóságos golyózáport szórt az ostromlókra. Mikor végül mégis sikerült az erősséget elfoglalni, Sándor volt az első, aki a magyar zászlót a bástyára tűzte. Feltűzte, - a következő pillanatban azonban egy ellenséges katona a szívének szegezte a puskáját és lelőtte. A golyó a mellébe fúródott és Sándor hang nélkül összerogyott. Élettelen teste fölött viharként vonult el a csata.

Mikor estefelé összeszedték az elesett vitézek tetemeit, megtalálták Sándort is.

- Itt van szegény Sándor pajtásunk is, - mondá az egyik katona. - Ennek ugyan nem sokat használt a szentírás.

Egyikük letérdelt Sándor mellé és fölgombolta az attiláját.

- Hiszen él! - kiáltotta meglepetten.

Sándor nem halt meg, csak elájult. A golyó, amely szívének volt irányozva, beleakadt a szentírásba, melyet akkor is a mellén viselt. A könyv felét átfúrta a lövés, de aztán megakadt a papirosban, Sándor elájult az iszonyu ütéstől, de komolyabb baja nem esett. Hideg vízzel csakhamar fölkellették.

Az esetnek híre járt az egész táborban. A vezér, aki különben is értesült Sándor vitézségéről, maga elé rendelte a fiatal katonát és elmondatta magának a szentírás történetét. Sándor annyira megtetszett neki, hogy e naptól kezdve maga mellett tartotta.

A szegény özvegy pedig nagyon csodálkozott, mikor a békekötés után egy fényes egyenruhába öltöztetett tiszt kopogtatott be szegény lakásába és mikor a tisztben megismerte az ő Sándor fiát.

Ferenc József huszárjai.

Irta Krúdy Gyula.

Ez a történet még abból az időből származik, midőn Ferenc József, öreg királyunk éppen olyan kis fiú volt, mint nagyon sok köztetek, kis olvasóim, de Kleba János sem volt még egészen öreg ember, mert fűzfakosarával az egész világon kóborolt. Volt ő még Párisban is a szeges botjával és a párisi gyerekeknek is eladott a játékaiból.

Gyürkifalván verbunkos huszárok szedték a katonát és a fejébe nyomták a király kalapját egy nagy, hosszú tót legénynek, aki szegény ott ácsorgott a táncosok körül.

Beszterce Jánosnak hívták a legényt és olyan hosszú lába volt, mint a Vágon a hídnak a lába, mégse tudott elmenekülni a katonák elől, mert fogoly az, akinek a csákót a fejébe ütik. Bizony elvitték ökelmét messzi országra, még a falu tornya is sírva nézett utána.

De a legjobban sírt Besztercze János özvegy édesanyja. Már most mit csináljon, mikor elvitték az egyetlen támaszát, egyetlen fiát! Bizony szomorú a sorsa az édes anyának!

Már abban az időben is Kleba János volt a legokosabb ember Gyürkifalván.

Hallgatta egy darabig a szegény asszony sírását-rívását, aztán a fejére tette a játékszerrel megrakott fűzfakosarat.

- Én most messzire megyek, - mondta az özvegynek. - Sok földet bejárok, sok emberrel beszélek. Ha lehet, kiszabadítom a fiad a katonaságtól.

A szegény özvegyasszony a falu határáig kísérté Kleba Jánost, amikor elindult országjáró útjára, de még azután is utána nézett, amíg eltűnt az országút kanyarulatánál.

Kleba János pedig ment, mendegélt, azzal a hosszú, egyenletes lépéssel, amellyel a tótok járnak, midőn játékaikat egyik országból a másikba viszik.

Sok földet bejárt már, midőn egy napon a schönbrunni kastély kertje mellett vitt el az útja, ahol a fűben egy kis szürke kabátú fiúcska üldögélt és egy elromlott kis kereket próbált megigazítani.

De csak addig üldögélt a fűben, amíg a kosarával közelgő Kleba Jánost észrevette.

Akkor talpra ugrott és a kerítéshez futott, amelynek hegye be volt aranyozva.

Kleba János is elfáradt, letelepedett a fűbe a kerítésen kívül, a kosarat a feje mellé helyezte, ő maga elnyújtózott a puha pázsiton.

A szürke katona-kabátos fiúcska pedig csak állt a kerítés mögött és csodálkozva kimeresztett szemmel nézte az egyszerű, pirosra festett faembereket, a fehér, fekete foltos lovacskákat és a kis kocsikat, targoncákat.

Neki idáig sohasem volt ilyen játéka.

Cifra, aranyos, bársonyos huszárokat szokott küldeni neki a nagybátyja, aki senki más nem volt, mint maga a király.

Mindig csak huszárokat, az egyik aranyosabb volt a másiknál, de azért csak huszár volt mind.

A kis fiú nem sokáig gondolkozott, elfutott a fák mögött látszó kastély felé, aztán egy tucat aranyos ruhájú huszárt hozott a hóna alatt.

Kleba János már az igazak álmát aludta a fűben.

A katonakabátos fiúcska pedig vékony karjával kinyúlt a kerítésen és beszedegette a fűzfakosárból a faembereket, falovacskákat és a kis kocsikat.

Ahány darabot elvett, ugyanannyi aranyruhás huszárt tett a helyébe a tót kosarába.

Kleba János aztán fölkel, a fejére tette a kosarat és elindult útjára.

Délutánra hajolt az idő, amikor porosan belépkedett Bécs városába.

A legelső ember, akivel Bécsben találkozott, egy tisztforma úr volt. Észrevette kosarában az aranyos huszárokat.

- Megállj! - kiáltotta a tiszt. - Hol vetted ezeket az aranyos huszárokat?

Kleba János megállt.

- Én magam se tudom. Valaki bizonyosan kicserélte, míg aludtam a schönbrunni kert alatt.

Erre még jobban fölágaskodott a tisztformájú ember.

- Ott a királyfi lakik! - kiáltotta.

- Lehet, hogy éppen magával a királyfival cseréltem! - felelt egykedvűen Kleba János.

A tiszt sípot vett elő, belefűjt, mire katonák rohantak elő és hamarosan megkötözték Kleba Jánost.

- A börtönbe vele! - parancsolta a tiszt.

Kleba János egy szót sem szólt. Hagyta magát csendesen.

- Majd kiderül az igazság, - dörögte.

Két-három nap is elmúlt, amíg Kleba Jánosi a börtönből kieresztették.

Egy őszhajú, rendjeles úr elé vezették.

- Kleba János, ártatlannak találtattál. Most az egyszer megbocsátunk, hogy a kert mellé lefeküdtél. Jövőre ne próbáld.

- Nem próbálom!

- Miután a kis királyfi már úgylis elcserélte a huszárait a te rongyos fababáiddal, megtarthatod az aranyos, drága játékszereket magadnak.

- Könyörgöm, - felelt Kleba János. - Sok nekem a tizenkét huszár. Nem tudnám én eladni, meg aztán minden városban előbb börtönbe zárnának a drága, finom portékáért, amíg ártatlanságom kiderülne. Elég nekem egy huszár.

- Legyen kívánságod szerint, - feleli az őszhajú úr.

- Azt a huszárt pedig Beszterce Jánosnak hívják, messze Olaszországban szolgál szegény özvegy édes anyja nagy szomorúságára.

Az őszhajú úr elgondolkozott.

- Ravasz ember vagy, Kleba János! - felelt nevetve. - De már megígértem! Menj békén utadra. Megkapod azt az eleven huszárt.

A remek óra.

Irta Zöldi Márton.

Mikor Balog Gyuri kitanulta az órás mesterséget, még csak tizenhét éves volt. De azért elment messze külső országokba, hogy lásson, tapasztaljon és tanuljon. Mindenütt szívesen látták és örömmel adtak neki helyet az órás műhelyekben, mert nagyon ügyes és nagyon szorgalmas fiú volt.

Legutoljára Svájcban dolgozott Bazel városában. Ő maga is mindig azt mondta, hogy ott tanult legtöbbet. Mert tudni kell ám, hogy a legjobb és legtokéletebb órákat Svájcban készítik.

Négy évig dolgozott Bazelben, abban a gyönyörű szép városban, mikor megmondotta mesterének, hogy most már hazamegy, mert otthon akarja, a saját szülővárosában, az órás mesterséget folytatni.

A búcsúzás napján az öreg bázeli órás mester behívta Gyurit a dolgozószobájába és így szólt hozzá:

- Kedves fiam, én téged az első naptól fogva, hogy műhelyembe léptél, nagyon megszerettelek. Nemcsak azért, mert ügyesnek és szorgalmasnak láttalak, de leginkább azért, mert tapasztaltam, hogy nagyon szereted a mi szép mesterségünket. Ez mindenkinek kötelessége, aki valami mesterséget folytat, mely neki kenyeret és tisztességet ad. Én is nagyon szeretem a mesterségemet és mindig boldognak éreztem magamat, hogy órás lehettem. Valamikor régen készítettem egy faliórát, mely első remeklésem volt. Itt van ebben a tokban.

Az öreg mester kivette a tokból az órát és megmutatta Gyurinak:

- Látod, fiam, - mondotta, - ez az óra nemcsak pontosan jár, de úgy készítettem, hogy minden negyedórán kiugrik az óralap felső részéből egy kis svájci dobos és a dobverővel kiüti a kis rézdobon a pontos időt.

Azzal fölhúzta két különböző kulccsal az órát és abban a pillanatban kiugrott a kis dobos és hármat ütött a dobra. Mert éppen háromnegyed tizenkettő volt. Egy negyed óra múlva tizenkétszer ütött a kis dobverő a dobra. Más hangon a negyedeket és más hangon az órákat.

Az órás mester egy-két perc alatt szétszedte az órát és megmutatta Gyurinak a szerkezetet. Aztán így folytatta:

- Ezt az órát, az én első remeklésemet, neked szántam. Fogadd el tőlem ajándékképpen. Jobbnak nem adhatom, mert tudom, hogy meg fogod becsülni és mindig megemlékezel az óra készítőjére.

Gyuri hálás szívvel és könnyes szemmel köszönte meg a szép ajándékot és még aznap hazautazott. Három nap múlva már szüleinek szerető szívén örvendezett a viszontlátásnak.

Gyuri otthon hamarosan órásboltot nyitott és szorgalmasan neki látott a munkának. Szüleinek, rokonainak már az első napokban megmutatta a remek ajándékot, a dobverős órát.

Abban a városban lakott Antal Sámuel tábornok, ki mindig nagyon jó szívvel volt Gyuri szüleihez. Általában az öreg tábornokot, ki nagy kastélyban lakott, az egész városban rendkívül jó és bölcs embernek ösmerték. Az is volt.

A tábornoknak unokája, Gizella, ki akkor tizenöt éves lehetett, egy napon beállított a Gyuri órás-boltjába és így szólt:

- Hallottuk, hogy van magának egy remek órája, amely dobbal veri ki az időt. Nagyon szeretném látni.

Gyuri szívesen megmutatta a kis Gizellának, kinek egészen kipirult az arca az örömtől, mikor látta, hogy a kis dobos milyen pontosan üti az időt, minden negyedét és minden órát.

- Azért örülök olyan nagyon, - mondotta, - mert a nagypapa megígérte, hogy születésem napjára megveszi nekem ezt az órát.

A fiatal órás-masternek nagyon nem tetszett ez a beszéd, mert hiszen az órát örök emlékül kapta a kedves mesterétől, de a kis Gizellát sem akarta megszorítani, mert eszébe jutott, hogy nagypapa, a tábornok, mennyi jósággal volt mindig az ő szüleihez.

Egy darabig gondolkozott, aztán azt kérdezte a kis Gizellától:

- Mikor lesz a születése napja?

- Hat hét múlva.

- Jó, akkorára kap egy épp ilyen dobverős órát.

Be is váltotta pontosan a szavát. Még aznap nekilátott a munkának és nem egészen hat hét alatt csinált egy teljesen hasonlatos órát. Maga vitte el Gizellának és átadta neki a két kis kulcsot. Aztán megmagyarázta:

- Ezzel a lapos kulccsal fent jobbra kell fölhúzni, ezzel a kerek kulccsal lent balra.

Gizella, az igazat megvallva, jóformán oda se hallgatott, annyira megörült a remek órának.

Másnap volt a születése napja, melyre sok vendég sereglett össze a kastély nagytermében. Gizella türelmetlenül várta, hogy megmutathassa a vendégeknek a ritka ajándékot. Odatette az asztal közepére és hangosan magyarázta:

- Lássák, kérem, itt ki fog ugrani egy kis dobos és olyan pontosan veri ki az időt, mint a parancsolat.

Bizony nem úgy történt. A kis dobos kiugrott és hármat kellett volna ütnie, de három helyett éppen nyolcat ütött. A vendégek nevettek, Gizella mérgesen igazította előre a mutatót, a kis dobos megint kiugrott, de most hat helyett kettőt ütött. És így össze-vissza, de soha annyit, amennyit kellett volna. Többen most már hangosan kacagtak a dobos rendetlenségén, de Gizella legjobban szerette volna az órát a földhöz vágni.

A tábornok megvigasztalta:

- Ne búsulj, - mondotta, - mindjárt idehivatom az órát. Talán az majd rendbeszedi a kis dobost.

Gyuri csakugyan elment a kastélyba, hol Gizella fogadta nem a legnyájasabban:

- Minek csinál ilyen tökéletlen munkát, inkább ne csináljon semmit! Egészen elrontotta a születésnapjának örömeit!

Gyuri nem szólt rá semmit, hanem a füléhez illesztette az órát és a ketyegésről mindjárt észrevette, hogy rosszul húzták föl. Egy-kettőre megigazította, visszatette az asztalra, aztán parancsoló hangon így szólt:

- No, kis dobos, elég volt a rendetlenségből. Mutasd meg, hogy tudod a kötelességedet.

Úgy is lett. A kis dobos, ahogy az óra mutatója állott, pontosan ütötte ki az időt, a negyed, a fél, a háromnegyed és a teljes órákat. Egyetlen egyszer sem tévedett. Hiszen nem is tévedhetett.

- Hát az imént mért volt olyan rakoncátlan? - kérdezte a tábornok.

- Mert hibásan húzták föl, - magyarázta a fiatal órásmeister.

A tábornok odaszólt Gizellához és szeliden megfeddette:

- Látod, - mondotta, - hogy leszóltad a mestert, ki ezt a remeket csinálta, pedig te még föl húzni sem tudtad jól. Mert könnyebb ám valamit kicsúfolni, mint megcsinálni, édes kis unokám.

Gizella szégyenkezve rebegte:

- Igen, nagyapa... Ezt mindig eszemben fogom tartani...

A fehér egérkék.

Irta Bársony István.

Kis fiú koromban nagyon féltem az egértől és ha, kivált éjszaka, moszatolni hallottam, még aludni sem birtam.

Pedig volt ám nálunk egér, mert faluhelyen laktunk, ahol a lakóházunk szomszédságában volt a magtár. - Az egérkék főképpen ott tanyáztak, de bizony el-eltévedtek onnan a földszintes épület szobáiba is.

Minden szobában volt egérfogó és ha valamelyikben reggel észrevettük a póruljárt egérkét, volt öröm és ujjongás. Vittük az udvarra az egérfogót, odahívtuk a macskát s aztán eléjük ráztuk az egeret, amellyel a cirmosok valamelyike csakhamar el is bánt.

Egyszer a nagybátyám, aki szeretett volna az egértől való félelmemről leszoktatni, azzal lepett meg, hogy szép kis drótkalitkában két fehér egeret küldött nekem. S ime, a hófehér testű, pirosszemű állatkákat csakugyan nem néztem azzal a rossz érzéssel, aminővel a magtári szürke egereket. - Nagyon kedvesek voltak; az embertől nem féltek; a kalitka drótja közé tett csemegét vígan majszolgatták s olyan barátságosan közeledtek a hívásra, hogy lassankint teljesen hozzájuk szoktam, még meg is mertem őket simogatni.

Magam voltam az ápolójuk és mindennap megkínáltam őket valami jóval. Kivált az aszaltszilvába rejtett dióbelet szerették nagyon és ha azt mutattam nekik, mindjárt kijöttek a kalitkájokból, minthogy a kalitka ajtaját is nyitva mertem hagyni néha-néha.

Volt egy pajtásom, aki annyira szerette az én fehér egereimet, hogy mindennap eljött és hozott nekik mandulát vagy aszaltszilvás diót.

Egyszer, amikor ez a kis pajtásom elment tőlünk, a két fehér egérnek is nyoma veszett. Eltűntek a kalitkájukból, amelynek az ajtaja akkor is nyitva volt. Ijedten és szomorúan gondoltam magamban arra, hogy vajjon nem Gyurka vitte-e el a fehér egérkéket; de mondani nem mertem. Hanem az elveszett állatkáimat megsirattam. Minthogy hiába kerestük össze az egész lakást, nem gondolhattam jót. Hisz a hívásomra most is csak eljöttek volna, mint máskor tették, ha szabadon mászkáltak.

Gyurka, a pajtásom, másnap megint eljött és amikor a fehér egerekről kérdezősködött, nem állhattam meg, hogy azt ne mondjam neki: jobban tudod te, hogy hol lehelnek, mint én.

Amikor megdöbbenését láttam, megbántam, hogy szóltam, de már késő volt. A pajtásom elment és nem is jött többet hozzánk. Én pedig megint csak azt hittem, bizonyosan azért maradt el, mert rösteli amit lett.

Pár nap múlva kisöcsém azzal sietett hozzám, hogy két egérfogóban is mozog egérke. Rosszkedvű voltam fehér egereim miatt; bántam is én a hitvány szürke egereket, amelyekről különben már úgy sem tartottam; hisz rég megszoktam a kalitkás fehér egereket.

A kis öcsém nem hagyott békét, hogy vigyük az egérfogókat az udvarra, s szokás szerint tartuk jól a házi macskáinkat, amelyek az egérfogó láttára nyávogva jöttek utánunk. Tudták már, mit kapnak. Az egérfogóink kis faszekrénykéek voltak, amelyek jól elrejtették a beléjük került apró állatot, úgy hogy ha az ajtaját felnyitottuk, ki kellett belőle rázni az egeret.

Most is ezt cselekedtem, még pedig, hogy hamarabb készen legyenek vele, tehát egyszerre ráztam egyet a nyitott szekrénykéken.

A következő pillanatban az ijedtség kiáltásával bámultam a földre. Mind a két szekrényéből egy-egy fehér egér pottyant ki a nyávogó macskák elé.

- Jaj! Istenem!... rögtön felkapta őket egy-egy vérengző macska és nekem elszörnyedve kellett látnom, hogy szép kis egereimnek menthetetlenül végük! Az egyik macskát valahogy elcsíptem, de a zsákmányát azért el nem eresztette, hiába kérleltem, mikor pedig erővel ki akartam venni a szájából, jól megkarmolt. Vérző kezemet elrántottam s futni engedtem a kegyetlen kis tigriseket, az én fehér egereim elpusztítóit.

De a fájdalmamat, amit a fehér egerek pusztulása miatt éreztem, még növelte valami, ami ennél a veszteségnél is sokkal rosszabbul esett.

Gyurka jutott eszembe, az én szegény, jó pajtásom, akit azóta sem láttam, amióta elárultam neki azt a csúf gyanumat. Már nem törődtem a fehér egerekkel, csak Gyurkával.

Futva-futottam át hozzá. Amikor megláttam, könnyezve kérleltem:

- Bocsáss meg nekem, Gyurkám!

Kitalálta, hogy a fehér egerekről van szó.

- Megkerültek? - kérdezte örvendezve.

Lesütöttem a szememet, úgy bólintottam, szótlanul. S aztán elmondtam a pajtásomnak, milyen furcsán jártam az egerekkel. Gyurka elérékenyedett.

- Szegénykék! Szegénykék! - ismételte. De egyszerre kiderült az arca: - Az egereidet ugyan elvesztetted, de a barátodat visszakaptad. - S erre megöleltük egymást.

Meghízott a huszár.

Irta Balla Ignác.

Ha egyszer beállít a baj, jön az aztán csőstül. Az én szegény kis Gabi fiammal is, hogy tavasszal meghült, egymásután végigpróbálkozott minden betegség. Csak az orvosa, a vén, pápaszemes doktor bácsi, tudná felsorolni, hogy mi mindenféle betegség látogatott el hozzá, amint ott feküdt, heteken át, hálós kis ágyában.

Szomorú a ház, ha betegség a hivatlan vendég. Mindenki csak lábujjhegyen jár és azt szeretné, ha észrevétlenül tudna ki-besuhanni, nehogy a kis beteget megzavarja erő adó boldog álmában. De mikor aztán eltakarodik a láz, amikor a betegséget kiséprüzték és nap-nap után egyre erősödik a kis beteg, egyszerre csak földerül a ház, napfény táncol a szobákban és még a butorok is mosolyognak. Talán kacagnak is örömeikben, csak épp az ember nem érti a hangjukat.

Mihozzánk is beköszöntött ez a boldogság, amikor Gabi először kelt föl az ágyából. Nagy nap volt az. Szinte táncolni szerettünk volna örömeikben. Pedig szegénykét ugyancsak megviselte a sok betegség és úgy lefogyott, hogy még a szűnyog is kövérebb nála. De a doktor bácsi csak megvigasztalt:

- Most már összeszedi magát hamarosan. Majd adunk neki egy kis orvosságot, amitől úgy meghízik, hogy csak na! Két hét múlva megint pufók lesz az arcocskája, mint volt ezelőtt.

Hiszen megörültünk mi már ennek az ígéretésnek is, de azért mégis csak jobban szerettük volna, ha már csakugyan olyan pufók lenne a Gabi, amint az orvos ígéri. Igen ám, csak hogy ehhez neki is lett volna szava. Az orvosság, az lehetett kitűnő csodaszer is, de a hatása nem akart mutatkozni, mert hogy - a világért se vette volna be.

- Úgy-e most már egészséges vagyok? - kérdezte huncutul.

- Az, fiacskám. Hála a jó Istennek, egészséges vagy.

Fölvillant nagy fekete szeme:

- Ha pedig egészséges vagyok, minek akkor az orvosság? Egészséges ember nem szed orvosságot.

És nem is lehetett belédiktálni. Folyvást csak azt hajtogatta, hogy elég orvosságot kapott ő már eddig, most már nem kér belőlük. Hiába magyaráztunk, hogy ettől meghízik, piros-pozsgás lesz az arcocskája, csak nem vett volna be belőle egy kávéskanálnyit sem.

- Az orvosságtól nem hízik meg az ember, - okoskodott a kis lurkó és magáról mindig úgy beszélt, hogy „az ember”. - Tudom én azt, hogy a tejcskétől, tojástól, hústól hízik meg az ember. De orvosságtól soha.

Magyarázhattunk neki órahosszat, hogy: de bizony, ettől meghízna, - csak csóválta fürtös fejcskáját. Hanem azért a mi nagy erősködésünk mégis csak szeget üthetett fejébe. Egyszer csak kilestük, hogy mit csinál a játékaik között. És ettől kezdve bizakodni kezdtünk...

Volt neki egy szép nagy lószőr-huszárja. Magas, nyurga, nagy bajúszos huszár volt ez, ménkü nagy csizmában, amelyben csak úgy lötyögött a lába szára. Valamikor talán jobban is megfeszült rajta a fényes pitykés dolmánya, de a kóc kihullhatott belőle, vagy összelapulhatott, mert most bizony laposmellű, ösztövé legény lett a nagy bajúszos kurucból.

Nagyon szerette a huszárját az én Gabi fiam. Amikor betegen feküdt, lázas kis kezében folyvást azt szorongatta. És most is, hogy végre otthagyhatta az ágyat, folyvást evvel játszogatótt, beszélgetett, ennek mondta el minden titkát és evvel tanácskozott minden nagy dologról.

Most is, amikor az orvosságot akartuk belédiktálni, a lószőr-huszárral ült tanácsot, hogy hát mit is tegyen. Valami okos dolgot süthettek ki ott a kuckóban, mert a Gabi egyszerre csak - amikor azt hitte, hogy nem látjuk - elővette az orvosságos flaskót, töltött belőle egy kávéskanálba és a kanalat odatartotta a lószőr-huszár szájához.

- Vén vitézem, - mondta neki, - próbáld ki te helyettem, hogy igazán meg lehet-e hízni ettől az orvosságtól? Rád is elférne egy kicsike hízás. Ha aztán te meghízol tőle, hát - Isten neki - én is csak ráfanyalodom...

Nem tudom biztosan, hogy ivott-e a lószőr-huszár abból a kitűnő orvosságból. De azt már tudom - hogyan tudnám! - hogy ettől kezdve... hízásnak indult!

Mert amikor kilestük, hogy mit is főzött ki a Gabi gyerek, mi is tanácsot ültünk az anyjával és ennek az lett a vége, hogy én kijelentettem:

- Most pedig meg kell híznia a lószőr-huszárnak! Akárhogy is, de meg kell híznia.

- Meg fog hízni! - jelentette ki a Gabi anyja.

- De hogyan?

- Azt csak bízd rám. Elfér még a dolmánya alá, meg a csizma-nadrágjába is jó sok kóc. Minden nap fölfejem a ruhájának varrását és lassanként úgy megtöltöm kóccal, hogy olyan kövér lesz, mint egy generális!

Még aznap este neki is látott a hizlalásnak. És reggelre kelve Gabi csodálkozva vette kezébe a huszárját!

- Nini, már nem is lötyög úgy rajtad a dolmány!

Aztán megint elővette az orvosságot:

- Hát ha olyan jót tesz, hát ma is kapsz belőle egy kanállal. Csak hízz meg, jó öreg vitézem!

És a jó öreg vitéz meg is hízott. Minden este, a lámpafénynél, mialatt Gabi boldogan aludt, a nagybajuszu harcos egyre jobban kigömbölyödött. Egy hét múlva olyan kövér volt már, hogy pocakot is eresztett. És még egyre csak hízott.

Örült neki a Gabi:

- Csak az a baj, - mondta, - hogy még mindig sápadt vagy.

Ezen az estén szégyenkezve mondtam a feleségemnek, amikor éppen újabb kóccsomót varrt a huszár dolmánya alá:

- Bizony, egyről megfeledeztünk. A huszár még ma is olyan halvány, mint volt az orvosságok előtt.

- Azon is segíthetünk!

- De hogyan?

- Fesd be az arcát. Piros-pozsgásra.

Előkerült egy-kettőre Gabi festékes doboza és... reggelre kelve a játékpoliccon, a hova visszavittük, már piros-pozsgás arccal köszöntötte a huszár kis gazdáját.

Gabi ujjongott örömeiben és boldogan szaladt be hozzánk:

- Nézd apu, nézd anyu! Meghízott a huszárom, az arca is piros-pozsgás már, pedig csak egy hétig kapta az orvosságot.

Szinte ugrált örömében. És hozta be az orvosságos flaskót is:

- Ha a huszárom így meghízott tőle, megpróbálkozom vele én is!

... Két hete sincs ennek. És ma már gömbölyödik a Gabi arca, de meg egészséges, piros rózsák is nyiladoznak rajta.

Pedig ezeket már nem is én festem oda éjszakánként.

Damjanics katonája.

Irta Rákosi Viktor.

Benkő János tiszaföldvári fiú beállt honvédeknek, mindjárt az először fölállított tíz zászlóaljba. Levitték a délvidékre, mint a többi, a rácok ellen harcolni. Valamelyik ütközetben a harmadik zászlóalj közé keveredett s vagy három napon át velük küzdött és masirozott. Annyira kitüntette magát, hogy Damjanics is észrevette.

- Hogy kerültél ide?

- Elszakadtam a zászlóaljamtól és nem tudok ráakadni.

- Derék fiú vagy, megérdemelnéd, hogy a harmadik zászlóaljhoz tartozzál.

- Vegyen be, őrnagy úr, ez lesz a legnagyobb kitüntetés számomra.

Már akkor a harmadik zászlóaljnak nagy híre volt. Voltak ott közlegények, akiket más zászlóaljhoz altisztnek neveztek ki, de nem fogadták el. Sőt voltak ott altisztek, akik inkább maradtak ott altisztnek, semhogy más zászlóaljhoz mentek volna tisztnek.

Dicsőség volt a harmadiknál közlegénynek lenni. Damjanics bevette Benkőt s a legény boldog volt.

1849 telén átlőtték a mellét s amint szállítani lehetett, Damjanics kerített neki egy alkalmas kocsit és hazaküldte Tiszaföldvára, ahol apja, anyja és egy öccse laktak.

Szegény János meglehetősen nyomorult állapotban ért haza. A halált vitte magával a mellében. Egész nap a kemence mellett gubbaszkodott és tyúklevesen élt.

Odakint csikorgó, hideg, fehér tél volt. S Jánosban a tyúklevesnél is jobban tartotta a lelket, hogy Kossuth dolgozik Debrecenben, Bem tisztára söpri Erdélyt és Damjanics közeledik már a Tisza felé az ő győzhetetlen fiaival.

Földvarról Debrecen felé tiszta volt az út s ők minden hírt megkaphattak. A község lakói odajártak a sebesült katonához s az magyarázta nekik a dolgok állását és a háború menetelét.

Egy napon aztán temetői csönd borult Tiszaföldvára. Bevonultak a németek s a templom tornyára kitűzték a fekete-sárga zászlót.

János ágyba esett és lázas lett. Benkőné kisírt szemmel hordta ki fiától a jóféle tyúklevest. Nem kellett már annak semmi. A lélek esett ki belőle.

Nagyon rosszul lett.

Egy éjjel, sötétben, az apját szólította. Az öreg gyertyát gyújtott és odament.

- Kedves apám, érzem, hogy sírom szélén állok. Hallgassa meg utolsó kérésemet.

Az öreg a sötétség felé fordította az arcát és nem szólt. A fiú suttogva folytatta:

- Ne temessenek el Tiszaföldváron, ha meghalok. Ez a föld most ellenség kezében van. Késérő volna benne feküdni. Én szabad magyar földben akarok nyugodni. Temessenek el a cibakházi temetőben.

Itt már az öreg Benkő arcán egy nagy könnycsepp gördült végig.

- Megteszi, apám?

- Megteszem.

- Most még egyet kérek. Menjen el a paphoz. Úrvacsorát akarok venni.

És Benkő János fölvette az úrvacsorát és lelke megnyugodott. Az öreg Benkő pedig vállára vetette bundáját és elbúsult szívvel nekivágott az éjszakának.

Maga se tudta, merre megy, mi a szándéka, de vitte valami ismeretlen elhatározás.

- Állj, ki vagy! - hangzott feléje a sötétségből.

- Magyar ember vagyok.

A szőlők közt volt s honvédelőörsre bukkant. A fiúk előjöttek.

- Hová igyekszik, bácsi?

- Cibakházára. Hát Cibakházán már magyar csapatok vannak?

- Azok bizony, tegnap óta.

- Ki a parancsnok?

- Damjanics.

- Akkor jó helyt járok.

- Csak nem Damjanicscsal van dolga?

- De éppen hogy ő vele.

- No, akkor visszamehet az őrzéssel. Csakhogy Damjanics nagy úr ám, bácsi, nem lehet hozzá úgy éjnek éjszakáján berontani.

Az öreg Benkő rántott egyet a bundáján.

- Nagy úr lehet mással szemben, de velem nem az. Mert az én fiam is az ő katonája volt.

- Ugyan!

- Igenis, vitéz urak, most pedig a halállal vívódik szegény odaát Földváron. És ezt a halált Alibunártól hozta haza...

A honvédek elhallgattak. Fiatal gyerek volt valamennyi s talán mindegyiknek a tulajdon, aggódó édesapja jutott az eszébe...

A csapat a csikorgó havon megindult Cibakháza felé.

Amint a falu közepe táján ballagtak, egy háznak az ablaka hirtelen megvilágosodott.

- Damjanics fölkel, - szólt egy káplár - menjen oda az udvarra és várja meg, amíg kijön.

Benkő úgy tett. Félreállt egy sarokba s nézte, hogy az udvar közepén égő nagy tűzrakás körül hogy gyülekeznek a tisztek.

Észre se vette, amikor Damjanics, akit a fia leírásából jól ismert, kilépett és a tűzhöz állt.

Egyszerre egy tiszt harsány hangon kiáltott:

- Hol van az a földvári ember?

Benkő bácsi odaállt. Damjanics megnézte.

- Maga keres engem?

- Én, kérem ássan.

- Maga egy volt katonám apja?

- Igenis, könyörgöm, Benkő Jánosé, aki Alibunárnál megsebesült.
- Emlékszem rá. Él még?
- Haldoklik. Ebben a dologban jöttem éppen.
- Mit akar. Csak röviden.
- Kérem ássan, katona urak, a fiam nagy kínba van, mer a németet tudja Földváron. Aszongya, nem tud nyugodtan meghalni, nem tud békén pihenni a földvári temetőben, ha a község német kézben van. Nem szabad föld az... nem magyar föld, amíg az ellenség zászlaja van a tornyon...

Benkő bácsi hallgatott egy darabig, aztán folytatta:

- Pedig én otthon akarom eltemetni. Oda, a nagyapja, kis testvérei mellé... ahol tavasszal olyan szépen virágzik az ákác, ahová a magam, meg az anyjukom csontjait is szántam. Hadd legyünk mind együtt a halálba, ahogy az életben együtt voltunk.
- Jól van, öreg, - felelt Damjanics, - menjen kend haza nyugodtan és mondja meg a fiának: mire a nap fölkel, Földvár újra magyar föld, szabad föld lesz.

*

És Benkő János ágyúdörgés közt halt meg, boldogan, nyugodtan. Még egyszer hallotta a huszárok trombitaszavát, még egyszer hallotta a szuronyrohamra induló harmadik zászlóalj dalát s a menekülő vasasnémetek robogását. A kelő nap a magyar zászlót látta lobogni a tiszaföldvári toronyról. És látta bizonyára a meghalt honvéd is a másvilágról.

És Damjanics ágyúra tétette Benkő János koporsóját és úgy vitette ki a temetőbe... és mikor a fiút leeresztették öreg-szülei és kis testvérei mellé, a harmadik zászlóalj negyedik százada sorlövessel tisztelgett meghalt bajtársának.

Ne félj Mátyás.

Irta Mikszáth Kálmán.

Egy madár története.

Apám szolgabíró volt, hát tömérdek madarat s tarka tojást hoztak nekem a panaszos felek. Kénytelenek voltak szegények, mert a János hajdu is ezzel fogadta az érkezőket: „Mi jót hozott?” s csak azután kérdezte: „Mit akarsz?”

Nem is emlékszem már minden madaramra, csak a Mátyás maradt meg emlékezetemben, mert különös teremtség volt és sajátságos vége lett. Egy szegény, asszony hozta a ködmöne alatt; nagy óvatosan körüljárta az udvart, benézegetett a kocsiszínekbe, a kertek, a farakások alá.

- Mit keres?! - rivallt rá a hajdu.

- A kis „szolgabírócskát”.

- Mi jót hozott?

- Egy kis szajkócskát hoztam ő kegyelmének.

- Laci! Laci! - kiáltozó a hajdu, - mire én lemásztam a szénás padlásról és átvettem a madarat, akárcsak egy király, akinek a hódolati adót hozzák.

- Szép vagy, szajkó, - mondtam, a tarka barkóját megsimogatva.

- Egy nagy úré volt ez, kérem alássan, Baloghy nagyságos úré, azé a híres követé... most hogy im' meghalt, én takarítottam rá, hát rám maradt a szajkó, egyik rokon sem vette el, de mivel-hogy Mátyásnak hívják az uramat is... Börcsök Mátyás, megkövetem alássan... hát nem tűrhettem otthon, hogy az uramat bizgassa egy közönséges oktalan állat...

- Hát tud beszélni?

- De még hogy! Tud az még tán olvasni is. Maga a nagyságos úr taníttatta, Isten nyugasztalja. Pi, pi! Adja csak ide az én kezembe úrficska, majd megszólaltatom én mindjárt.

Az asszony megfogta, meglóbálta, mire a szajkó érthetően rikácsolta:

- Ne félj, Mátyás! Ne félj, Mátyás!

Kacagtam, ugráltam örömben. Az ördögbe is, egy tudós madár, amelyik emberhangon biztatja magát! Ritka dolog, az bizonyos.

- Nohát már most mit akar? - kérde János hajdu s nagy kegyesen megveregette az asszony vállát.

De már én nem hallgattam az ő ügyét-baját. Az udvar tele volt panaszosokkal, de mit törődtem én apró-cseprő bajaikkal. Én nagy gyönyörűséggel merültem el a szajkóm nézésébe. Én és a macska, mely fölmászott a folyosó-oszlopra s onnan leselkedett a rozzant kalitka új lakójára. Mátyás, amint illik egy félelmet nem ismerő madárhoz, nagy nyugodtsággal illesztgette, igazgatta a tollait, a csőrével megkopogtatta a kalitka fa-rácsát, míg apró, okos szemével kíváncsian nézegetett szerte.

Egyszerre megrázta magát, szétcsapott szárnyaival a rácsok között és hopp! a rosszul bevert szegről lefordult a kalitka s lent a téglaköveken összetört.

A lesben álló macska villámsebességgel ugrott le az oszlopról, hirtelen elkapta a szajkót s falánk szájában tartva a boldogtalant, rohant vele tüskön-bokron át a pajta tetejére. A megijedt szajkó torkaszakadtából rikácsolta a macska fogai közt:

- Ne félj, Mátyás! Ne félj, Mátyás!

Az udvaron összegyűlt panaszosok nagy hahotára fakadtak, én meg dühösen rohantam a macska után, de - már későn. A kút melletti fűzfán egy csomó veréb csipogott eszeveszetten, mintha azok is kacagnák: Hahaha! Biztathatod magadat! bolond szajkó, hahaha! Lám, ennyit érnek az értelem nélkül betanult szavak! Még a halálod is nevetséges, hahaha!

És messziről még mindig hangzott, bár már csak tompán, elhalóan: Ne félj. Mátyás! Ne félj, Mátyás!

Czene Bálint mákja.

Irta Nógrádi Pap Gyula.

Czene Bálint felesége megbetegedett.

- Be kell vinni a doktorhoz, - mondogatta Bálint magában. - Már csakugyan be kell vinni!

Harmadnapra a szomszédasszony a Bálint szekerére friss szénát szórt, a szénára derekaljat, vánkost tett. Belefektette a szegény beteget s jó nagy dunnával betakargatta s Bálint a két-ökrös szekérrel útnak indult.

A doktor megkopogtatta a mellét, megnézte a nyelvét s kihallgatta a lélekzetét s ezt mondta magában: hm, hm!

Bálint megdöbbsent. Megcsináltatta az orvosságot s búsan ballagott a cselős ökör mellett hazafelé.

A beteg állapota nem lett súlyosabb, de a fölgyógyulása bizonytalan volt.

Az orvost minden héten kétszer kellett lakásán a városban meglátogatni, ez a látogatás meg az orvosság bizony sokba került. Eleinte a meglévő pénz fogyott el. Azután el kellett adni a ludat mind, pedig volt vagy harminc s még a tarka borjút is. Egyszer azt mondta az orvos: már gyógyul a beteg, de két hónapra el kell őt a várgedei fürdőbe vinni.

Mit volt mit tenni, ismét be kellett a két ökröt fogni. A fürdőben azután megmondták, hogy külön kell a szobáért, az ebédért, a fürdőért, a gyógyításért s a zenéért fizetni.

Mindjárt mondogatta is Bálint, hogy így a két ökör ára Várgedén marad. S csakugyan a putnoki vásár elvitte a két ökröt.

Az asszony meggyógyult, de a sok pénz elment. Nincs már sem lúd, sem borjú, sem ökör. Bálint őszit egy szemet sem vetett s talán tavaszit sem fog vetni semmit.

Rájövő kikeletkor a falusi gyerekek már nem a libát, hanem a falu ökreit őrizték s esténként a pásztortúznél egyébről sem beszélgettek, csak hogy mi lesz Czene Bálintékkal! A földjükben se őszi, se tavaszi.

Egyszer azt mondja a Pista gyerek:

- Tudjátok-e mit? Szép holdvilágos esték járnak. Mi tudunk szántani. Itt a sok ökör s vannak künn ekék is. Megszánthatjuk a Bálint bácsi tavaszi földjeit.

- Igazán! - mondta Jóska. - Két igával négyen, úgy, hogy kettő közülünk az eke szarvát tartja, kettő pedig az ökröt vezeti, négy éjjel s ugyanannyi hajnalon meg fogjuk szántani a földeket.

Úgy is lett. Mikor feljött a tele hold s a mezőről mindenki hazatakarodott, a gyerekek hozzáláttak a szántáshoz. És szántogattak füttyörszve, dalolgatva, fürjek pitypalattyja s fülemilék csattogó nótái mellett.

Ötödnapra bevégezték a szántást. De most már az volt a kérdés, mit csináljanak a megszántott földdel, mit vessenek bele?

Azt mondta az egyik: vessünk bele búzát.

Azt mondta a másik: búza sok kellene s a búza nagyon drága.

- Talán árpát?

- Ebből is sok kellene.

- Hát talán lencsét?

- A lencse bizonytalan s ritkán van jó ára, többnyire zsizsikes.

- Igaz, igaz, - mondta valamelyik, - vessünk bele mákot. Ebből egypár liter is elég s ennyit ki tudunk szüleink jóvoltából is keríteni. S a mák nagy termést hozhat.

Másnap kivittek vagy két liter mákot. Vittek kenyérszakajtót is. Ezt megtöltötték porhanyó földdel s belekeverték a mákot. Azután nem tele marékkal, mint a búzát, vagy árpát szokás, hanem három ujj közé fogva, szórták el a mákkal kevert földet.

Éjfélre ez is megvolt s május közepéig senki sem beszélt többé a vetésről. Május közepén kikelt a mák s szokás szerint meg kellett kapálni. A gyerekek a kapálást is elvégezték s június hóban már kivirított a mák.

A falu népe csodájára járt ennek. Hogy is ne? Czene Bálint nem szántott, nem vetett, mégis olyan gyönyörű mákja termett, hogy olyat még Tündérországból se látna az ember.

Ki szántotta meg a földet s ki vetette bele a mákot s ki kapálta meg, csak ősz felé tudódott ki. A szomszédok mindennaposak voltak Czene Bálintéknál. Mondták is többször: menjenek ki a határba s nézzék meg azt a gyönyörű mák táblát, amilyenhez hasonlót még sohasem láttak.

Czene Bálinték eleinte tréfára vették a dolgot. Végre egy vasárnap délután megjárták a mezőt s látták, hogy ott szép minden, de az ő mákjuk a leggyönyörűbb!

Nagy árat adtak a máktermésért. De itt még nincs a történetnek vége. A vármegye kihirdette, hogy szeptember hóban, a vármegye székhelyén, állat- és termés-kiállítás lesz. Vigyen mindenki valamit, akinek kitűnő állatja, vagy termése van.

Hosszas rábeszélésre Czene Bálint is beküldött saját terméséből vagy tizenkét fő mákot. S már novemberben megjött a hire, hogy a máktermésre kitűzött legnagyobb díjat ő nyerte el. Nyert ugyanis kétszáz koronát.

Mikor a díjakat kiosztották, ezt mondta Bálint: a jutalom nem engem illet, a jutalom azt a négy falusi gyereket illeti, akik a mákot vetették.

Tetszett a történet a vármegye alispánjának s azt mondta: a négy gyerek nem marad tovább a faluban, földmives iskolába adjuk őket, hadd legyenek tanult mezei gazdákká.

Ugy is lett. Kijárták a földmives iskolát. Később kitűnő uradalmakba kerültek s ma is áldják Czene Bálint mákját.

Miknyi kis emberek.

Irta Gárdonyi Géza.

Olvastam egyszer egy mesét. Az volt abban, hogy egy ember elaludt az erdőn. Miknyi kis emberek bújtak elő a fűszálak közül s ezt kiáltották:

- Micsoda óriás! Kötözzük meg, hogy el ne taposson bennünket!

És míg az ember aludt, lekötözték kezét, lábát pókháló-szálakkal, sőt néhány fűszállal is. Nagy munka volt ez: tízezer miknyi kis ember dolgozott, izzadott vele órákon át. Mikor aztán az óriásnak nevezett ember fölébredt, meg se érezte, hogy meg van kötözve, és bizony a fölkelésével egynéhány száz miknyi kis embert agyon zúzott.

Aki ezt a mesét írta, bizonyosan a hangyákra gondolt: a hangyákat nevezte miknyi kis embereknek.

Mert a hangyának, ha nincs is emberi formája, a dolga, élete, esze kicsiben emberi.

A hangya éppen úgy társas életet él, mint az ember. Az ősidőkben az ember is olyan csoportosan élt, mint a hangya. Némelykor vándoroltak azok a csoportok, néhol városokat építettek, és ahány város volt, annyi volt a fejedelem, fő, király, a szerint, amint nevezték.

A hangya is várost épít magának, a föld alatt. A tudósok, akik megfigyelték a hangyák életét, látták, hogy micsoda gondos nagy munkával készül a hangyaváros, amit mink hangyabolynak nevezünk.

A földalatti utcák ezrei keresztezik egymást és visznek itt-ott egy tágas térre, amely vagy gyermeknevelő hely, vagy istálló, vagy éléstár, vagy más sok olyan hely, aminek célját mi nem ismerjük.

Mert nem ismerjük ám teljesen a hangyák életét, sőt nagyon is keveset tudunk róluk. Az a kevés azonban érdekes. Így azt már régen tudjuk róluk, hogy úgy háborúznak, mint az emberek, s amelyik győz, elrabolja a legyőzöttek a tojásait.

De minek nekik a más hangyák tojása? Megeszik talán?

Nem: azokat a tojásokat hazaviszik és kiköltetik a nap melegével. A kikelt hangyákat aztán fölnevelik rabszolgának.

A rabhangyák életükhosszán át szolgálnak. Ők végzik a hangyavárosban a munkát, ők építenek, ők takarítanak, ők cipelik ide-oda a hangyatojást a szerint, amint a nap melege változik. Mikor már kikeltek, ők dajkálják a hangyaúrfiakat, hangyakisasszonyokat, - éppen úgy, mint az embereknél régente a rabszolgák, ma a fizetett cselédek. Belőlük telik ki a hangyaváros honvéd-katonasága is. Az a katonaság a legerősebb rabszolgákból való. Az nem dolgozik mást, csak őrködik a hangyaboly körül. Mikor aztán ellenséges hangyák törnek rájuk, birokra kelnek velök, halálig harcolnak.

Már ez a rend, s az erősebbnek ilyenén módon való uralkodása elég volna arra, hogy a hangyában valami emberi észet lássunk. De még bámulatosabb látnivalók is vannak a hangyaországban.

Ilyen például, hogy a hangyák is tartanak házi állatot. A hangyák házi állata a levelészbogár. A levelészbogarakat kint is fogdossák és fejegetik ők, de valamely mennyiségben be is hordanak belőlük a hangyabolyba, és ott etetik őket zöld takarmánnyal, mint mink a teheneinket.

Mert az a hangyák házi állata olyanféle módon hasznos a hangyáknak, mint nekünk a tehén. Mikor a hangya csiklandozza, a levelész valami édes váladékot bocsát ki a testéből, s a hangyának az a legkedvesebb eledele.

A hangyák a tudósok állítása szerint nem hanggal beszélnek, hanem a tapogatóikkal. Olyan-kor szembeállanak egymással és egymásnak a tapogatóját billegetik. Vajjon miket beszélnek? Mit mondanak egymásnak rólunk? Azt mink sohasem tudjuk meg, mert nem értjük meg a beszédüket.

Gyermekek, mikor a hangya a lábatok alatt jár, ne tapossátok el, ha látjátok. Az igaz, hogy valami kis kárt okoz néha kora tavasszal a kertjeinkben, hasznát is annyit. Ő nem tudja sem a kárt, sem a hasznát, mert ő éppen úgy nem ért meg bennünket, mint ahogy mink nem értjük meg őt, - a miknyi kis embert.

A veréb.

Irta Gárdonyi Géza.

Nincs olyan gyerek, aki ne ösmerné a verebet, de azt kevesen tudják róla, hogy nem olyan kártékony állat, mint ahogy hírét költötték.

Igaz, hogy nyáron belátogat a gabona közé, de micsoda kicsinység az a kár ahhoz a haszonhoz képest, amit tavasszal szerez nekünk.

Mert mielőtt megéri a gabona, a veréb csupán csak hernyóval él.

Tudós emberek megvigyázták, hogy egy veréb háromezernél több hernyót eszik meg hetenkint.

Ha a hernyót nem enne meg a veréb, a hernyó a mi gyümölcsseinket enne meg és akkor bezzeg nem látnánk se cseresznyét, sem almát, sem egyéb gyümölcsöt. Azt is kevesen tudják, hogy a veréb milyen okos, értelmes állat.

Egy tudós ember egyszer verébfészket talált valami düledező házban. A fiókverebek még csupaszok voltak, akkoriban kelhettek ki a tojásból.

- Hazaviszem ezeket a kis verebeket, - gondolta a tudós, - és magam etetem őket. Megpróbálom, hogy meg lehet-e őket szelidíteni, mint a kutyát, macskát, hogy engem ismerjenek.

Kiemelte óvatosan a falból a fészket, és vitte a kis verebekkel együtt hazafelé.

Verébanyó, verébapó nagy sírással követte a tudóst. Bokorról bokorra repültek utána. Elkísérték egészen hazáig.

A tudós megsajnálta a két öreg verebet. Betette a fészket egy madárkalitkába, és kiakasztotta a ház falára.

Az öreg verebek azonnal etetni kezdték ott is a gyerekeiket és szépen fölnevelték.

De a tudós is etette őket.

A verebek látták, hogy a tudós szereti őket. Mikor már felnőttek, és szárnyra keltek, a tudós hívására mindig előjöttek és ettek a kezéből.

De nemcsak ők bátorkodtak ám hozzá, hanem más verebek is. Valahányszor a tudós kiment a kertjébe, körülöpködtek őt és várták, hogy mikor nyúl a zsebébe kenyérmorzsáért, vagy kendermagért. Akkor aztán a kezére szálltak és úgy ettek a tenyeréből.

Volt úgy, hogy kinyitotta az ablakát és a szobájában maradt. Olyankor beröpültek hozzá a verebek és ettek az asztaláról.

Azt mondja egyszer a tudós: - Megtréfálom a verebeimet, hadd csudálkozzanak.

Más ruhát vett magára és összeborzolta a szakállát, bajuszát, úgy nyitotta ki az ablakát és úgy ült az asztalához.

A verebek csakhamar megjelentek az ablaknál, de amint a tudóst meglátták, nem mertek bemenni. Csak ott csipogtak, röpködtek az ablak körül.

Ekkor a tudós megszólalt:

- No, kis madaraim, miért nem jöttök be?

Abban a pillanatban beröpült hozzá mind a verébsereg: megismerték a hangjáról.

De szép lenne, ha a gyerekek ahelyett, hogy szétdúlják a verébfészkeket, így megszelídítenék őket. Mert az állat is tud ám szeretni. De hogyan szeresse azokat a kegyetlen, rossz szívű gyerekeket, akik őt csak bántani szokták!

A kis török.

Irta Krúdy Gyula.

Budavarából kiverték a törököket. Hanyat-homlok menekültek messzi Törökország felé. A hosszú török uralomnak egyszerre vége lett. A budai házak üresek lettek. A papucskészítő otthagya kaptafáját, a török szabó az ollóját, a katona a kardját.

A nagy ijedelemben az ollón kívül Ahmed, a török szabó, még ottfelejtette Budán hatesztendős fiacskáját is, akit ugyancsak Ahmednak hívtak. A kis Ahmed az ostrom alatt elbújt egy mély budai pincébe, azért nem tudtak ráakadni megrémült szülei.

Mikor elmúlt a csete-paté, a kis Ahmed előbujt a pincéből és sírva nézegetett körül az idegen emberek között. Azok pedig nem sokat törődtek a síró-rívó kis törökkel, csak jósokára vette észre Tóth Márton uram, a híres-nevezetes debreceni csizmadia, aki a feleségével éppen Pestre jött a vásárra. Merő kíváncsiságból elment az asszonnyal megnézni az elfoglalt Budát és csendesen nézdelődtek a törökössé vált magyar városban.

- Hát te ki fia vagy? - kérdezte Tóth Márton uram és elkapta a menekülni akaró kis török bő nadrágját.

A kis török megtanult Budán annyit magyarul a pajtásaitól, hogy értelmesen tudott válaszolni:

- Ahmedé, a szabóé.

- Hát az apád hol van? - kérdezte Tóth Márton.

- Hát az édes anyád? - kérdezte Tóth Mártonné.

A gyerek a kezével a távolba mutatott.

- Elmentek arra, messze... Sohase jönnek többé vissza.

Tóth uram megnézte előlről-hátúlról a feketeszemű török fiút. Aztán az asszonyra esett a tekintete. Tóthné elérgette az ura gondolatát:

- Igaza van, apjuk, - mondta. - Kár volna szegény gyereket itt elpusztulni hagyni.

- Nekünk is van otthon négy.

- Ahol négy van, ott elfér az ötödik is, - mondta csendesen Tóthné.

- Ha lesz kedve a csizmadiaságra, még derék magyar ember válhatik belőle, - fejezte be Tóth Márton. - Gyere velünk, Ahmed!

A kis török az asszony szoknyájába kapaszkodott, aztán apró, gyors lépésekkel baktatott mellettük lefelé Budáról, át Pestre, ahol a Tóth Márton uram szekere állott.

- Csizmát ugyan nem adtunk el, de viszünk haza gyereket, - mondotta Tóth uram, amint a szekéren elhelyezkedett.

- Először is megkereszteljük a kis pogányt, - mormogta Tóthné. - Majd a nagytiszleletű úr elvégzi a dolgot.

A szekér pedig gurult Ahmeddel és Tóthékkal Debrecen felé. A kis török kerekre nyitott szemmel nézegette az ismeretlen magyar alföldi tájakat. Egyszerre föltűnt a távolban a híres debreceni kettős torony.

- Mindjárt otthon vagyunk, - mondta Tóth Márton.

Igy került a kis török fiú Budáról Debrecenbe, ahol hamarosan felkötötte a bőrkötényt és segített nevelő apjának a csizma kalapálásában. Ügyes volt a gyerek, a lustaságot sem ismerte, Tóthék megszerették, mintha saját fiók lett volna.

Múltak az esztendők. A török kibékült a magyarral, vége volt a harcoknak.

Egy napon csak beállít Debrecenbe egy talpig poros, öreg török ember. Egyenesen a Tóthék portájára ballagott és így köszönt be:

- Én Ahmed szabó vagyok, a fiamért jöttem vissza messze Törökországból.

Ahmed csak elsápadt, torkán akadt a hang. Megismerte az apját.

- Gyere, fiam, érted jöttem!

Ahmed engedelmesen fölállott, letette a kalapácsot, letette a bőrkötényt, aztán anélkül, hogy egy szót szolt volna, elindult az apja után. Tóth Márton uram csak nézett utána, aztán keserűen fölsóhajtott:

- Hálátlan törökje! Még csak meg se köszönte, hogy fölneveltük.

Tóthné napestig sírt, mintha az édes fiát veszítette volna el.

- Már azt hittem, hogy sohase megy el tőlünk! - sírdogált.

- Nem érdemli meg, hogy búsuljunk utána, - dörmögte Tóth uram.

Megint elszaladt egypár esztendő. A csizmadiaműhelyben üresen állott az Ahmed gömbölyű kis széke.

Egyszer korán reggel, amikor Tóth uram benyitott a műhelybe, a gömbölyű széken csak ott látja ám Ahmedet, amint szorgalmasan kalapál egy csizmán.

A derék csizmadiamester megdörzsölte a szemét:

- Anyjuk! - kiáltott a feleségére. - Gyere csak elő, mert azt hiszem, hogy álmodom. Ahmed visszajött.

Tóthné is elősiet a konyhából.

- Ahmed! - kiáltja ő is. - Hát hogy kerültél vissza?

A feketeszemű fiú így felelt:

- Nem tudok én már török lenni! Magyar lettem itt Debrecenben. Nem tudok én már más levegőt szívni, mint a debrecenit. Azért ha megengedik, hát most már örökre itt maradok.

Ott is maradt Ahmed Debrecenben. Olyan jó dolga volt, hogy sohase kíváncozott vissza Törökországba.

Az esernyő.

Irta Herczeg Ferenc.

Elhiszem, szó nélkül is elhiszem, hogy láttatok már sok szép esernyőt. Hanem olyat, mint a Zsuzsa néniét, aligha láttatok. A radnai búcsúra vette, egy forint hatvan krajcáron. A vásáros két forintra tartotta, de aztán od'adta egy forint hatvan krajcárért is.

Milyen esernyő volt az! A posztója piros, akár a pipacs, szép kék sávval, sárga rézkarikával. Ha az ember kinyitotta, a rugója úgy tett, hogy: csatt! Ha az ember becsukta, akkor is úgy tett, hogy: csatt!

Zsuzsa néni büszke is volt az ő szép esernyőjére. Ha rajta állott volna, talán egész évben esett volna az eső, csakhogy minél gyakrabban mutogathassa az esernyőjét.

Egyszer aztán nagy baj esett. Sötét éjjel volt. Zsuzsa néni békében szundikált pelyhes ágában, a piros esernyő meg félig kinyitva ott száradt a szoba sarkában.

Valami haszontalan kis egérke addig-addig mászkált az almáriom tetején, míg egyszerre lepottyant és egyenesen beleesett az esernyőbe. Hej! hogy megijedt az egérke! Jobbra ugrott: ott is posztó; balra ugrott: ott is posztó. Nagyon megijedt az egér. Félelmében neki eredt apró, éles fogaival az esernyő posztójának és rágni kezdte. Hat rétre volt összehajtva a posztó, hát hat lyukat rágott rajta. Mikor elkészült a munkájával, nyílsebesen surrant ki és megfogadta magában, hogy soha nem mászkál többet az almáriom tetején. Másnap, mikor Zsuzsa néni elővette az ő szép esernyőjét, hogy egy kicsit gyönyörködjék benne, meglátta azt a hat kerek lyukat, a piros posztóban. Ijedtében majd kirázta a hideg. Odakünn szépen szakadt a zápor, de Zsuzsa néninek nem volt kedve a piacra menni, mert azt gondolta, hogy a kofák ujjal fognak utána mutatni, ha meglátják azt a hat lyukat az esernyőn.

- Esernyőt csináltassanak! - kiáltotta ekkor egy éneklő hang az udvarból.

Egy öreg ember állott lenn, valami esernyő-doktor lehetett.

Nosza, Zsuzsa néni tüstént hóna alá fogta az ő beteg esernyőjét és megmutatta a férfinak. A férfi ráncba vonta homlokát és azt mondta, hogy a Zsuzsa néni esernyőjének nagy a baja; más ember talán meg se tudná csinálni, de ő harminc krajcárért elvállalná. Zsuzsa néni csak húszat akart adni, hanem aztán megegyeztek huszonötben.

Egy álló félóráig dolgozott a férfi, az udvar lépcsőjén ülve, tüvel, cérnával a kezében. Be is foltozta szépen a hat lyukat. De mivel nem volt piros posztója, hát feketével foltozta be, aminek következtében hat fekete szem keletkezett az esernyő piros posztóján.

Mikor az esernyő elkészült, Zsuzsa néni meghívta a Mari szolgálót és a házmesternél, hogy néznék meg, jól végezte-e a mesterember a munkáját.

Mind a ketten úgy vélekedtek, hogy az esernyőcsináló kiváló ügyességgel dolgozott és hogy az a hat fekete folt, nemcsak hogy nem árt az esernyőnek, hanem még valami különös új szépséget is kölcsönöz neki. Hanem ezt inkább csak jószívűségből mondták. Mert bizony Zsuzsa néni érezte, hogy az ő szép esernyője már nem a régi többé és ha néha kifeszítette és odaállította maga elé a szobába, akkor az a hat fekete szem oly búsán nézett reá, hogy Zsuzsa néni bánataiban halált esküdött valamennyi egér fejére.

Szegény ember tehene.

Irta Sz. Szigethy Vilmos.

Mindnyájan tudjátok, ugy-e bár, hogy Mátyás király gyakran vett magára álruhát, úgy járta be az országot. Itt is meghallgatta a panaszokat, ott is igazított valamit az emberiség sorsán. A diákos arcú fiatalember előtt könnyebben megnyíltak a szívek, a szegényfajta is hamarabb kitárta a lelkét, mintha fényes palotában, nagy urak előtt kellett volna elkeseregnie a bánatát.

Egyszer megint úton volt, nagy lebernyeget akasztott a nyakába, hamuban sült pogácsa volt a szeredásában, a forrás vize oltotta el a szomjúságát. Minden királyok legszerényebb királya volt Mátyás, jobb hely híján elaludt a szénakazlak tövében, mégsem cserélt volna más királlyal, akiknek a nevét is elfújta a szél.

Megy, mendegél, illedelmesen köszöntött mindenkit, amikor egy faluban nagy lármára kénytelen megállni.

A faluban volt egy kocsmá, az előtt sirdogált keservesen a szegény ember.

- Hát neked mi bajod? - kérdezte Mátyás király a szegény embert.

- Jaj, jaj, nagy az én keserűségem, akár mindjárt mehetek neki a Tiszának.

- Hüvös őszi idő van most, te bolondos, mit keresnél a Tiszában? - tréfálkozott Mátyás király.

- A kánikulában van annak ideje.

- Nem fürödni akarok én, - sírt tovább a szegény ember, - hanem meghalni.

- Ejnye, ejnye, miket beszélsz te itt össze-vissza! Nem szabad ám a halállal tréfálkozni. A jó Isten küldi azt ránk, épp úgy, mint az egészséget, meg a szerencsét. Csak bízd a mennyei atyára a dolgot.

Azonban a szegény ember könnyei tovább is hullottak, mint a záporosó.

- Csakhogy éhen halhatok, mert elvették a tehenemet. Gyönyörű szép tarka jószág volt, kajlaszarvú és annyi tejet adott, hogy öt apró cselédemmel együtt nem kellett mellette éhezünk.

- Aztán ki vette el?

- A kocsmáros. Úgy történt ez, diák úr, hogy éppen a szegedi vásárra hajtottam. El akartam adni, hogy másikat, olcsóbbat vegyek az árán s ami pénzem még megmarad, abból jusson meleg ruhára a kicsikéimnek. Hát itt ért az éjszaka, meg kellett hálnom.

Azt mondom a kocsmárosnak, kaphatok-e a tehenemmel együtt szállást?

- Egy garasért bekötheted az istállóba, a másik garasért fölmehetsz a szénapadlásra.

Lefizettem a pénzt és nyugovóra hajtottuk a fejünket. Megöleltem a tehenemet és azt mondtam még neki:

- Édes kis bocikám, álmodj a te szegény gazdádrol, aki sosem felejt el, milyen jó voltál hozzá, hogyan tápláltad családostul.

Reggelre kelvén tovább akarok menni s vezetem már ki a jószágomat, mikor rám ripakodik a kocsmáros.

- Hová viszed, hé, a tehenemet?

- Csak a magamét akkor is! - feleltem neki.

- Miket beszélsz már itt össze-vissza! Volt is neked tehened, te koldus!

Eddig van, diák uram. A kocsmáros esküdözik, hogy a tehén az övé és nincs senki, aki nekem igazságot szolgáltatna.

- Hej, haj, ez szomorú dolog - mondta Mátyás király. - Mit kellene tennünk?

Abban a pillanatban ott terem mellettük a kocsmáros.

- Elmégy innen! - rivallt a szegény emberre. - Alighanem elment az eszed, hogy a jószágomra fáj a fogad. Mi nem kéne még? Mért nem követeled a házamat is?

- Hát kié a tehén? - kérdezte a király.

- A miénk! - szólt bele a kocsmárosné. - Úgy ismerem borjú kora óta, mint a tenyeremet.

- De úgy ám! - toldotta az ura.

- Megláthatnám-e azt a tehenet? - kérdezte akkor Mátyás király.

- Akár mingyárt. Gyerünk az istállóba.

Szeliden kérődzött az állat a jászol mellett, amikor valamennyien betoppantak hozzá. Mátyás körüljárta néhányszor, aztán hirtelen a tehén szemére tette a két kezét.

- Mondd meg nekem, kocsmáros, hogy melyik szemére vak ez a tehén?

- A bal szemére! - sietett az ember a válasszal.

- Bizonyos vagy benne? Jól meggondoltad?

- Oh jaj, dehogy is arra, lelkem uram, - kotyogott bele a felesége. - Én ismerem a riskát, hogy a jobb szemére nem lát szegény.

- A balra, te! - erősködött a kocsmáros. - Ámbátor nem emlékszem bizonyosan, de annyi szent, hogy az egyikre vak.

- Igen, az egyikre vak, - folytatta a felesége.

Mátyás király akkor levette kezét az állatról és azt mondta:

- Hát ha így áll a dolog, nesze szegény ember, vidd haza a tehenedet, mert nincs ennek semmi baja. Olyan egészséges mind a két szeme, akárcsak az enyém.

Akkorára odacsődült a fél falu népe, igen elcsodálkoznak a dolgok állásán, csak a kocsmáros elégedetlenkedett.

- Hogy mersz te beleavatkozni az én ügyeimbe? Ki vagy te?

- Majd a kalodában gondolkozhatsz rajta, barátocskám. Zárjátok be ezt az embert, én parancsolom, Mátyás király.

A szegény ember akkor már térdre borulva csókolta a király ruhája szélét.

Édes anyám, lelkem!

Irta Thúry Zoltán

(Igaz történet.)

Túl az ország határán, messze, messze a nagy német birodalomban van egy kis folyó s a kis folyó mellett egy nagy város. A folyót Izárnak nevezik, a város pedig München. Kisebb, mint Budapest, de már Hajduböszörménynél hússzorta is nagyobb. Az ember ha odamegy, először nagyon furcsán érzi magát. Mindenki németül beszél, még a csepp gyermekek is. Ha valakitől magyarul kérdezzük meg, hogy ez vagy az az utca merre van? úgy megnézi a kérdezősködőt, mintha sanskrit nyelven szólította volna meg. A kis gyermek este németül mond jó éjszakát, reggel pedig németül kéri a kávé meg a kiflit. Ha nem kapja meg hamar, németül sír. Ezt azonban meg lehet érteni, mert éppen úgy hangzik, mint a magyar gyermek sírása.

Egy kis hajduböszörményi fiú volt Münchenben a mult szombatig s ez a kis fiú semmiképpen sem volt megelégedve a német várossal. Senkivel se tudott szóba állani. Odahaza csak magyarul tanult meg, se az édes apja, se az édes anyja nem tud másként beszélni. A kis Gyurkát kiküldték német szóra. Könnyen meg lehet tanulni, ha mást sohase hall az ember.

Pap Gyurkát egy jó nagybácsi kísérté el Hajduböszörményből Münchenbe. Nagyon hosszú az út, a kis fiú már megunta magát. Ki-kihajolt a vasuti kocsi ablakán széjjel nézegetni. Mikor folyón mentek keresztül, nemcsak hogy jól a fejébe nyomta, hanem meg is fogta a kalapját, félt, hogy beleesik a vízbe. Máskor azonban nem törődött vele. Azt hitte, hogy a robogó vonaton is úgy van, mint mikor otthon kikocsiztak a két szürkével. Ha leesett valakinek a kalapja, mindjárt megállították a szürkéket, nagy kényelmesen leszállott a kocsis s föladta a kalapot.

Egyszer aztán belekapaszkodott valami jókedvű szél a kalapjába s elvitte jó messze. Akkor még jobban kihajolt Gyurka a kocsiból s kiabálni kezdett, hogy állítsák meg a vonatot, mert kiesett a kalapja. Bizony nem állott meg a gépész, aki szereti ugyan a gyermekeket, de azért egy kis pörge kalap miatt nem állítja meg útközben a vonatot. Egyéb baj nem történt Gyurkával az úton. Új kalapot vett neki a bácsi Münchenben, hanem nem volt az olyan, mint a másik. Széles, nagy karimájú, olyan, mint amilyent a német gyerekek viselnek s nem magyaros, pörge.

Ez volt az első szomorúság, azután jött még más is.

A bácsi egy néninél fogadott szállást a kis fiúnak s aztán hazament Hajdu-Böszörménybe. Most már a jó Isten és a német néni viseljék gondját a kis magyarnak.

A jó néni meg is tett a kis fiúért mindent, ami csak tőle telt. Megsimogatta két egészséges orcáját meg is csókolgatta, mintha csak az édes anyja volna. Csak beszélni nem tudtak egymással. Utóbb aztán, mikor már látták, hogy sehogysem értik meg egymást, a német néni írt Budapestre s megrendelt egy szótárt, amiben minden magyar szónak megvan a német értelme. Azután már könnyebben boldogultak. A néni állandóan szemüveggel járt, s mindig hóna alatt hordta a szótárt. Ha a kis fiú kenyeret kért, megnézte hamarosan a szótárban, hogy mit jelent németül az a magyar szó s úgy tett mindennel.

- Beszélj lassan, kis fiam, hogy megértsem - s amellet mutogatta is a kis fiúnak a kezével, hogy mit akar mondani.

A kis fiú lassan beszélt, a szótár segítségükre volt. Most már a kis magyar honfitárs sem érezte olyan nagyon az árvaságot, mint előbb. A gyermekeknek, a német néni gyermekeinek

már szótár sem kellett, hogy befogadják maguk közé a kis magyart. Elébe dobta egy csigát a földre s a kezébe adott egy kis ostort. Azt tudta már Gyurka otthonról, hogy hogy kell ezzel a játékkal bánni. Addig ütögette a csiga alját az ostorral, míg az csak elkezdett sebesen forogni. Akkor aztán magára hagyták a forgó csigát, míg csak el nem fáradt a nagy igyekezetben s föl nem fordult. Nagyot nevettek rajta a német gyermekek a magyar gyerekekkel s értették egymást.

Hanem Gyurka azután sem érezte magát egészen otthon abban a nagy idegen városban. Adhatta a német néni neki annyi cukrot meg kalácsot, amennyit meg tudott enni, még sem érezte olyan jól magát, mint otthon. Sokszor félrehúzódott egy-egy szögletbe, leült egy zsámolyra. Azt se tudták, hogy a szobában van, olyan csendesen viselte magát. Néha sóhajtott egyet-egy s haza gondolt. Egy-egy könnycsepp futott végig az arcán. Míg a kis öklével letörülte, nagyot sóhajtott. Bizony nem is kellemes az, ha egy szegény kis fiú csak úgy elszakad az édesanyjától, meg mindenkitől, ami neki kedves. A német néni, meg a gyermekek érezték azt, ami a kis magyar fiút bántja. Vigasztalták is, de mit ér a sok szép szó, ha az, akihez szólottak, nem értette meg.

Egyszer a kis fiú nagy szomorúságban keseregve a zongora mellett egy szögletben, azt mondta:

- Édes anyám, lelkem!

Haza gondolt az édesanyjára s azt szólította meg úgy, mintha mellette állana.

A jó német néni mindjárt odament a szótárral s keresgetni kezdte azt a hosszú szót. Azt hitte, hogy az egész nem három, hanem csak egy szó.

Persze, hogy nem találta meg, mert az úgy, amint a kis fiú elmondta, nincs benne a világ összes szótáraiban se.

- Mondjad csak, kis fiam még egyszer, - magyarázgatta a néni.

A kis fiú megértette az integetést s elmondta még egyszer:

- Édes anyám, lelkem!

A néni újra megkereste, újra csak nem találta meg a szótárban ezt a hosszú szót. Aztán látogatóba mentek nagy okos bácsik, azoknak is elmondta a néni ezt a hosszú szót s keresgéltek mindnyájan a nagy könyv felé hajolva az értelmét, de nem találták meg. Csóváltgatták a fejüket.

Olyan lett közöttük a szó, mint egy nehéz fejtörő, amit a kis embereknek föladt a szerkesztő bácsi az Én Ujságomban.

Egyszer a kis fiú valami szépet álmodott. Otthon volt Hajdu-Böszörményben. Az édesanyja mellette ült egy széken s valami nagyon szép mesébe kezdett. Álmában a kis fiú hallgatta, hallgatta a mesét. Egyszer aztán, mikor vége volt, nagy örömeben megölelgette az édes anyját s hangosan kiáltotta el:

- Édes anyám, lelkem!

Rögtön az ágy köré csoportosult az egész német család a nénivel együtt. Nézték a kis fiút, amint álmában az édes anyja helyett a párnát ölelte át, igyekeztek kitalálni, hogy vajon mit mond.

A mult szombaton kivilágosodott minden.

A Gyurka édes anyja odahaza Hajdu-Böszörményben meggondolta a dolgot. Az ő jó szívének is fájt az, hogy oly messze van a kicsi fiától. Elhatározta, hogy hazaviszi a kis vitézt, aztán tanuljon meg majd akkor németül, ha nagyobb lesz. Levelet írt a német bácsinak, hogy haza-

viszi a fiát. Hogy hamarabb lássa az idegen világba költözött kis magyart, maga ment érte. Hosszu az út nagyon, de megtette, mert nagyon vágyott a fia után.

A mult szombaton aztán a német néni felöltöztette Gyurkát az ünneplő ruhájába, szép csokorra kötötte meg a nyakkendőjét s ebéd után mindjárt kimentek az állomáshoz, a Gyurka édes anyja elé. Gyurka alig akarta hinni, hogy igaz legyen az a nagy boldogság, hogy utána megy az édes anyja. Nagyon nyugtalan volt, ki-kiszaladt a váróteremből megnézni, hogy közeledik-e már a vasút, vagy legalább látszik-e már a füstje?

Mikor azután nagy dübörgéssel berobogott a vonat az állomásra, meg se várta, amíg egészen megáll, hanem odaszaladt ahhoz a kocsihoz, amelynek ablakából az édes anyja integetett feléje. Hiába kiabáltak rá a vasuti tisztviselők meg a néni, nem hallgatott senkire, csak odaszaladt a kocsihoz s hangos örömmel elkiáltotta:

- Édes anyám, lelkem!

A jó német néni és a német gyermekek összenéztek s most már egyszerre tudta mindenki, hogy mit is tesz az a három magyar szó:

- Édes anyám, lelkem!

A cseresznyevirág.

Irta Krúdy Gyula.

Japánországban, a Sárga-tenger messzi szigetén az édes anya azt mondja fiának:

- Én cseresznyevirágom!

És a gyermek, mikor a legkedvesebben válaszol az édes anyjának, azt feleli:

- Én cseresznyevirágom!

A japánok a legszebb virágnak a cseresznyevirágot tartják.

Mindenütt van cseresznyefa az országban és tavasszal, mikor előbujnak a cseresznyefa virágai, még a tenger is tele van viráglevéllel, amelyet a szél seper bele.

Volt itt Pesten egy Taku nevű japán fiú, aki birkózni tanította a fiatalságot. A japánok a legügyesebb birkózók és Taku, Szemere Miklós, a magyar ifjúság jó barátja költségén hajózott hozzánk a Sárga-tengerről. Pesten is Szemere Miklós adott neki lakást és ellátást. Még tanítványokról is gondoskodott a számára.

A japán fiatalember mindig nyájasan mosolygott, sohasem szomorkodott és olyan ügyes birkózó volt, hogy a legerősebb pesti embereket is könnyű szerrel a földhöz vágta.

„Dzsiu-dzsicu”-nak hívják japánul a birkózást. És ez valami olyan fortélyos dolog, hogy a leggyengébb emberből a legerősebb ember lesz nyomban, amint a japánok birkózását jól megtanulta. Egyetlen kézfogással mozdulásra képtelenné lehet tenni a legbátrabb embereket is. Taku csupán a hüvelykujját fogta meg a leghíresebb magyar birkózónak és az egyetlen izmát sem tudta többé mozdítani.

Fortélyos fogások gyűjteménye a japán birkózás, amelyet évszázadok óta tanul a japán ifjúság és most már szinte tökéletes.

Taku, aki mindig mosolygott és mindenkit legyőzött a birkózásban, egy napon szomorúan kopogtatott be gazdájához, Szemere Miklóshoz:

- Nagy jó uram, - mondta japánul, mert a japánok nagyon udvariasak a beszédben, - engedje meg nekem, hogy szomoru legyek.

- Mi bajod van, Taku? - kérde a gazda.

- Az a bajom, hogy Japánban tavasz van most, itt pedig tél van. Érzem szülőföldem tavaszát és az ablakon át olyan nagy havat látok, amilyen csupán a legnagyobb hegyeken szokott lenni Japánban.

Szemere megcsóválta a fejét:

- Egy-két hónap múlva elmúlik Magyarországon is a téli idő, itt is tavasz lesz.

- Nem bírom én azt kivárni. Ha nem láthatom az anyámat, az apámat, a szülőhazámat tavaszkor, a cseresznyefa virágzásakor, amikor minden japán odahaza szokott lenni, nagyon szomoru leszek. A cseresznyevirág nyílása éppen olyan ünnepe a japánoknak, mint a keresztényeknek a karácsony. A japán hajósok visszatérnek tavaszkor a messzi tengerekről, ahol gyöngy után halásztak és az egész országban ünnep van. Mindenki örvendez, hogy újra kivirítottak Japánban a cseresznyefák.

Szemere vállat vont.

- Egy-két hónap múlva Magyarországon is kinyílnak a virágok. Várja meg, Taku, türelmesen. Addig csak tanítsa birkózni fiatal barátaimat.

Taku engedelmesen meghajolt.

A tokiói egyetemen az engedelmességre is megtanítják a fiatalembereket.

De akármilyen szorgalmasan teljesítette is kötelességét Taku, napról-napra halaványabb lett az arca.

A szeme bánatosan mosolygott és valami mondhatatlan vágyódás ült az arcán.

Napokig szótlanul járkált és néha már birkózni sem volt kedve.

Egyszer aztán ágynak esett.

A legjobb orvosokat hívatta el a beteghez Szemere Miklós.

Az orvosok a fejüket csóválták.

- Valami ázsiai betegsége van a japánnak, amelyet mi nem tudunk meggyógyítani, - mondta végre az egyik orvos.

Taku nem felelt, csak mosolygott, mint mindig. Egy napon aztán beköszöntött a tavasz Magyarországra.

Kizöldültek a fák.

Kinyíltak a cseresznyefa apró virágai.

Szemere Miklós a kertjéből egy virágos cseresznyeágot hozatott és személyesen vitte el a beteg japán ifjú betegágyához.

A nagybeteg Taku, amint meglátta a gyöngéd virágokat, egyszerre felült ágyában.

- Hála Istennek, megint egészséges vagyok! - kiáltott föl és szívéhez szorította a cseresznye-virágokat.

- Hogy történt ez, Taku?

A japán ifjú boldogan mosolygott:

- A cseresznyevirág azt jelenti nekem, hogy azok mind élnek, akiket én szeretek. Életben van és boldog az anyám Japánban. Az én édes anyám, - az én cseresznyevirágom.

Néhány nap múlva elhagyta Taku a kórházat.

A karika.

Irta Benedek Elek.

A karika, melyről nektek mesélek, tavaly télen ott lógott a gyermekszoba ajtaja közt, mellette a párja. Néha-néha gyermekké tett engem is: együtt hintáztam a gyermekekkel. Igen kedves jószágunk volt, mert valahányszor hinta-hinta-hintáztunk, eszünkbe juttatta a nagyapó kertjét s szövögettük, rajzoltuk a jövőndőt, a mosolygó szép jövőndőt, amikor...

Kezdette a kicsi fiam, akinek Szipitykó a beceneve:

- Úgy-e, apa, levisszük a karikát is nagyapóékhoz?

- A karikát? Bizony levisszük. Én már azt is tudom, hová kötjük föl.

- Hová, apa, hová?

- A kertben, a két öreg körtefa közé. Ott esik csak pompás hintázás, gyerekek. Jó hosszúra eresztjük a kötelet s ha nekilendül, olyan magasra repül majd, mint, mint...

- Föl a fa tetejébe?

- Talán még annál is magasabbra.

- Akkor bizonyosan a torony tetejébe.

- Az ám, a torony tetejébe.

A karikával kezdtünk, s képzeletünk előre bejárta a nyári örömek nagy birodalmát. A hosszú tél repülve tűnt el a színes képek rajzolgatása közt s nagyapó kertjét olyan szépen kirajzolták a gyerekek, hogy ahhoz hasonlatos szép Tündér Ilona kertje sem lehetett. Azokat a vén, csenevész szilvafákat, azokat az odvas körtefákat, melyeket tán még nagyapónak a nagyapja ültetett, mesebeli aranyfákká változtatta a fölizgatott gyermeki lélek s mintha arany pille vontat volna be a karikákat is...

*

Egyszer aztán, igen, a karika lekerült a gyermekszoba ajtajáról s bizony mondom, a törős portékát nem csomagolták oly nagy gonddal, mint a gyerekek e szemfényét. Babonás félelem szállotta meg kicsi szívüket: ha itt marad e karika, talán - ki tudja? - még a nyár is elmarad ebben az esztendőben. Künn a vasutnál Szipitykó oda somfordált a raktároshoz, s mondta neki:

- Bácsi, kérem, tegyék föl ezt a ládát a vasutra. Ebben van az én hinta-karikám.

A raktáros bácsi értette a tréfát s sok dolga közt is évődni kezdett a gyerekekkel:

- Hm, hm. Ebben van a karika? A karika nem vasútra való. Ha karika, hát guruljon haza magától.

Közbe szóltam:

- Az ám, a raktáros bácsinak igaza van. Azért karika, hogy guruljon. Vegyük ki.

- Igen, kivesszük és magácska majd gurítja innét.

- De nem gurul az nagyapóékhoz! Hagyják a ládában! - kiabált a gyerek, mint akár csak egy igazi utas.

Körülnézett, kereste a mamát, hogy segítségül hívja. Áldott szerencsére jött a mama s hogy történt, hogy nem, a raktáros bácsinak meglágyult a szíve: hát Isten neki, maradjon a karika a ládában.

*

Ülven a kupében, sokat vitattuk, vajjon a karika oda talált volna-e a nagyapó kertjébe. Én azt mondtam:

- Hát, gyerekek, szó, ami szó, jó lett volna megpróbálni. Az lett volna csak a nagyszerű, ha Szipitykó a pályaudvarban elgurítja a karikát, jól a lelkére kötven, hogy egyenesen a nagyapó házához guruljon.

Mondta Szipitykó:

- Nincs is a karikának lelke.

Mondták a nagyobbak s ravaszul hunyorítottak:

- Honnét tudod? Hátha van?

- Úgy van, ki tudja? Hátha van? Hej Istenem, képzelem, hogy nagyot nézett volna nagyapó, mikor a karika begurul az udvarára. Fölveszi a földről s beviszi nagyanyónak: nézze, nagyanyó, karika! Vajjon honnét került ide? Finom esztorgályos munka. Ilyen még nem volt a mi falunkban.

- Igazán, - mondhatta volna nagyanyó - ilyen szép karika még nem volt itt. Higgye meg, nagyapó, hogy ez Pestről gurult ide.

- Bizony ha Pestről, akkor az én kicsi unokám, Szipitykó gurította s meglássa nagyanyó, hogy ő is itt lesz nemsokára.

Erre Szipitykó erősen bánni kezdette, hogy miért nem hallgatott a raktáros bácsira. Hadd tudták volna meg nagyapóék előre, hogy jönnek a pesti unokák.

*

Most már mindegy, ahogy van, úgy van. Itthon vagyunk a nagyapó kertjében, a csenevész szilvafák, az odvas alma- s körtefák közt. De mi nem látjuk, hogy a szilvafák csenevések, nem látjuk a vén fák odvát. Nem mese, de valóság, hogy nagyapó kertje szép, mint Tündér Ilona kertje, legalább nekünk az. És ott lóg a karika is, a két vén körtefa között, és ott tipeg nagyapó s félve, aggódva lesi, vigyázza a hinta merész lendülését. Öreg szívének fáj, hogy rontsa ezeknek a kiszabadult rab madárkáknak a kedvét, de bizony jobb szeretné, ha a sima, puha gyepon szaladgálnának. Ám azért, jóllehet minden lehajlás egy jajjal jár nagyapónak, lehajlik, fölemeli a kicsi unokát, a legkedvesebbet, beleülteti a karikába, szép gyengén meglendíti: hinta, hinta!

Biztatja Szipitykó:

- Erősebben, nagyapó, erősebben.

- Óh édes kicsi fiam, leesel, félek, nagyon félek.

- Ne féljen nagyapó! Legyen bátor mint én!

Ez nagyon tetszik nagyapónak. Egész nap ezt a mondást hajtja. Mit mondott az ő kicsi unokája: Legyen bátor, mint ő! No ebből a fiúból bizonyosan katona lesz.

*

Ah, édes jó Istenem, de rövid a nyár. Ime, már sárga levelek tünedeznek elő a zöld levelek közt. Estefelé szomorúan zúg-búg a szél, a fák ágai búsan hajladoznak, integetnek. A karika ott lóg a vén körtefák közt, de a gyermekeknek nincs kedvük a hintázásra. Nagyapó könnybe borult szemmel tipeg a kertben, meg-meglebbenti a hűvös szél s szegény nagyapó - köhécsel. Bús sejtelen szállja meg öreg szívét: utolszor látja talán a pesti unokákat. Megfogózik a karikába, úgy pihen egy keveset, aztán eltipeg a házba. Ott a vén ember helye, ott, a kandalló előtt. Szipitykó melléje dörgölődzik:

- Ne búsuljon, nagyapó.

- Ó, édes kicsi fiam, hogyan búsulnék! Elmentek s nem látlak többet.

- De visszajövünk ám. A karikát is itt hagyjuk. Úgy-e, gondot visel rá, nagyapó?

- Hogyan viselnék, kicsi fiam, hogyan. Beteszem a ládába, ott megtaláljátok, ha én nem élek...

*

És bekerült a karika az öregládába, annak is a fenekére, hadd pihenjen ott a jövő nyárig. És csöndes lett a nagyapó háza, kertje. A fecskékkel együtt elröpültek a pesti unokák is. Kettecskén maradtak: nagyapó és nagyanyó. Annyi gyermekök, annyi unokájuk, s most senkijök. Ketten üldögélnek a kis szobában, ritkán zavarják csöndes beszélgetéseiket. Újra élnek az elmúlt nyár minden napját, annak minden örömét, az unokák minden szavát, mondását, pajzánkodásait, s az emlékezés megszépít minden szót, minden cselekedetet - azt is, amiért akkor megpirongatták őket.

... De im egyszer nagyapó ott marad az ágyban és mondja nagyanyónak:

- Beteg vagyok nagyanyó. Ma nem kelek föl.

S múlnak a napok, az éjszakák, nagyapó nem kel föl: a maga erejéből föl sem tud ülni. Szegény nagyanyó segít, de ő is olyan gyöngé.

Mondja nagyapó:

- Nem magának való ez, nagyanyó.

- Istenem, - sír nagyanyó - hát cseléd kezére bízom?

Hosszú nehéz csönd következik, aztán megszólal nagyapó:

- Majd segít nekem a kis unokám.

Nagyanyó rémulten néz nagyapóra: bizonyosan láza van, félrebeszél.

- Ki segít magának?

- A kis unokám.

- Hát az hogy segíthet? Hisz nincs is itt s ha itt volna is, gyöngé arra még.

Mondja nagyapó:

- Menjen, nagyanyó, vegye ki a ládából az egyik karikát.

- Minek az? Hintázni akar? - fordítja tréfára nagyanyó.

- Hozza csak ide.

Nagyanyó előveszi a karikát.

- Na most szólítsa be a legényt.

*

Nagyapó ágya fölött, a gerendáról lóg le a karika. A Szipitykó karikája. Abba fogódzik bele nagyapó s úgy ül föl az ágyban. S valahányszor beléfogódzik, a kis Szipitykóra gondol és öreg szivéből áldó sóhajtás fakad:

- Áldjon meg az Isten, édes kicsi unokám!

A cinegefészek.

Irta Móra Ferenc.

Biz az régen volt, mikor én életemben először álmodtam sarkantyús csizmával, de még most is sírhatnékom van, ha rágondolok, hogy milyen rossz volt abból a gyönyörű álomból fölébredni.

Hullott a könnyem, mint a sebes eső és szegény szülém még friss lángossal se tudta elállítani.

- Nem eszik ám ilyent még a király fia se, lelkecském, - tömte volna a számba a drága jó harapnivalót.

- Mindegy az, azért én mégis jobban szeretnék királyfiú lenni, mint szücsfiú, - mondtam durcásan.

- Hát aztán miért, te? - nézett rám szülém szelid szemrehányással.

- Azért, mert a királyfik sarkantyús csizmában őrzik a libát, - feleltem nagy okosan.

Édes apám éppen akkor lépett be a szobába. Nyakában volt a csíkos tarisznya, vállán a nyitó kapa, indulóban volt a szőlőbe.

- No, gyerekem, jössz-e velem hernyót szedni? - kérdezte tőlem.

Nem szóltam semmit, mert bánatomban akkorát haraptam a lángosból, hogy majd megfúltam tőle. A szülém felelt helyettem:

- Nem szeret már menni sehova, csak ahol a sarkantyús csizma terem.

- No, az pedig éppen a szőlőben terem, - mondta komolyan édesapám.

De már akkor fogtam is a kezét, húztam is kifelé az ajtón, hogy el ne vigye valaki a sarkantyús csizmámat, mire kiérünk.

Én egy nyúlgrással előbb kiértem, mint az apám. Kíváncsian néztem körül a csendes szőlőpásztákon. A venyigék még aludtak a homok alatt, de a barackfák már fölébredtek, föl is öltöztek menyasszonyruhába. Jókedvű méhikék zümmögtek a virágokon, hernyócskát is láttam sokat, ahogy a gallyakra kötött selyemszálakon hintáztak, hanem a sarkantyús csizmát nem láttam sehol.

Szaladtam is gyanakodva az apám elé:

- Apám, melyik fa termi nekem a sarkantyús csizmát?

- Mindjárt, gyermekem, mindjárt, - mosolygott az apám, azzal lerakta a holmiját a nagy eperfa hűvösébe és megfogta a kezem, - no gyere velem!

Kimentünk a puszta végére: ott megálltunk a csengetyű-körtefa alatt. Telisteli volt az fakadó bimbóval, mint csillaggal a tejút.

- Látod-e ott azt a cinegefészket? - mutatott föl apám a fahegybe.

- Látom.

- No hát abban van a te sarkantyús csizmád.

Ránéztem az apámra. Tudtam, hogy amit ő mond, az olyan igaz, mint a nap az égen. Mégis elszomorodtam egy kicsit.

- De nekem nem cinegének való csizma kellene ám.

- Nem is az lesz az, fiam, - ütött a vállamra apám. - Igazi legénynek való csizma lesz. Csuka-orru, magas sarkú, csikorgós talpú.

- De sarkantyú is lesz rajta?

- Aranytól futtatott, ezüstartól szalajtott réz sarkantyú.

Hiszem is, nem is, de nem szólhattam többet. Az apám elment megkerülni a szőlőt, a cinege-varga meg abban a pillanatban röppent ki a fészekből. Néztam utána, mintha szeretném megszólítani, de aztán jobbat gondoltam.

- Nini, hiszen belenézhetek én abba a fészekbe.

Másztam föl a fahegybe, mint a mókus, de majd leszédültem, ahogy belenéztem a takaros kis fészekbe. Négy ici-pici tojásnál egyéb nem volt benne.

- Ez egyszer áprilist járatott velem az apám, - gondoltam magamban. Elfutott a pulykaméreg, belemarkoltam a fészekbe, kiszedtem a tojásokat s egyenkint a fához vertem őket. Egy kicsit abba is bizakodtam, hogy hátha mégis kipattan belőlük valami csodacsizma. Hallottam én már ilyent a mesében.

Éppen az utolsó tojáskát loccsantottam szét, mikor nagy lelkendezve odafutott az apám:

- Vigyázz te, kárt ne tégy a fészekben!

Egy kicsit ijedten huppantam le a fáról:

- A fészekben nem tettem kárt, csak a tojásokat törtem szét.

- No oda is van a sarkantyús csizma, - csóválta meg apám a fejét. - Hány tojás volt?

- Négy.

- Abból lett volna négy cinege-fiók. Az mind megevett volna naponként ötven-ötven hernyót. Tudod-e, hány hernyó az?

Nagy nehezen kiszámítottam, hogy az mindennap kétszáz hernyó.

- A fiókákat az anyjuk körülbelül harminc napig etette volna. Tudod-e, mennyi az a harmincszor kétszáz hernyó?

Én csak annyit tudtam, hogy az sok. Az apám kiszámította, hogy a harmincszor kétszáz hernyó hatezer hernyó.

- No, ezek már nem esznek meg egy hernyót se, - néztem föl egy kicsit elszomorodva a fára.

- Majd esznek ő helyettük a hernyók. Tudod-e, mit esznek?

- Gyümölcsfa-virágot.

- Még pedig minden hernyó mindennap egy virágot, - számított tovább édesapám. - Hatezer hernyó hatezer virágot. Harminc nap alatt száznolecvanezer virágot. Alma, körte, cseresznye lett volna abból. Almából, körtéből, cseresznyéből, barackból árultuk volna a sarkantyús csizmára valót.

Ebben a percben hazaérkezett a cinegemadár. Sohse felejttem el jajveszékelését a kifosztott fészek körül. Szívszagató sírása ma is a fülemben cseng. S ma is jobban fáj a szívemnek, mint az, hogy akkor egyszer lett volna sarkantyús csizmám az életben, azt is megették a hernyók.

A kis kanári.

Irta Gyökössy Endre.

A nagy esőzés után roppant megdagadtak a hegyekről völgybe csörgedező patakok és csak úgy öntötték a vizet a völgyek ölén bandukoló folyókba. De a folyók álmodozásukból hirtelen fölébredtek s a megsokasodott vízzel neki iramodtak szilajon. Majd neki feküdtek itt-ott a gátaknak, töltéseknek s egyszerre csak kiszabadult a töméntelen víz a mederből és ijesztő zubogással száguldott a kis falu felé.

A krassó-szörényvármegyei pici falucskában ijedten futottak a templomhoz az emberek s ijedtségük még fokozódott, mikor a torony harangjai megszólaltak. Most nem azt mondta a harang:

- Bim, bam! Békesség, gyertek imádkozni!

Most azt verte:

- Bim, bam! Jajjaj, fussatok, emberek! Bim, bam! Jön az árvíz! Bim, bam! Elszabadult a folyó! Szaladjunk, szaladjunk!

És a gyöngye szalmafedelű, fa-falu házak egymás után roskadtak össze a rájuk rohanó víz ölelésében. Három-négy óra múlva csak a templom állott még a dombon s a mellé épített papi lakást nem rongálta meg az árvíz; de már annak is nyaldosta, öntözte a lábát a tajtékzó, habotvető hullám.

Bent a papi házban a tiszteletes úr kis lánya, Benkő Juliska ragyogó szemmel nézte a csillogó, ringó roppant vizet; nem tudta megérteni pici eszecsskéje még a falu végtelen veszedelmét. Tapsikolva kiáltotta:

- Nézd csak, kanári madárkám, ide jött a tenger. Látod: az a sok-sok víz a tenger. Anyuka úgy mesélte nekem.

A kis kanári kisétált a nyitott ajtón a finom sárga drót kalickából. Leült a Juliska tenyerére s úgy bámulta a beláthatatlan vizet; közben-közben pedig egy-egy szép dalba kezdett.

- Igen, kanári, ez az óperenciás tenger; ezen túl van a kidült-bedült kemence, melyben a soha el nem fogyó kalácsot sütik.

A kis kanári abba-abba hagyta a trillázó éneket s okos szemét hol a kis Juliskára vetette, hol a végtelen tengert nézegette. Aztán hol a vállára, hol a fejére, hol a karjára röppent kis gazdájának, aki cukorral is kínálta.

Úgy magához kapatta már Juliska az ő kis kanári madarát, hogy az még a cukrot se fogadta el soha mástól. Kinyithatták akár az ablakot is: ki nem repült azért a kanári, míg Juliska ki nem sétált az udvarra s onnan nem hívogatta, csalogatta dalos pajtását magához.

Odakint pedig a víz egyre emelkedett. Az egész falu a templomba menekült. Ott énekelt és imádkozott. A tiszteletes úr szép prédikációt mondott az özönvívről nekik. Majd leszállott a szószekből s a templom udvarán így szólt a bíróhoz:

- Rójjunk össze hamar egy kis tutajt s három-négy ember evezzen át a vízen és siessen a rossz hírrel az alispán úrhoz. Kérjünk segítséget; mert itt reggelig még talán megleszünk; de ha tovább is nő a víz: ránk omlik holnapra a templom is, a papilak is.

Hamar munkába álltak az emberek s nemsokára már a vízen úszott a tutaj...

És este több száz katonával megérkezett az alispán is. Mindjárt látta, hogy a bíró nem nagytotta a dolgot: csakugyan komoly veszedelem fenyegette a kis falu lakóinak az életét is. Ha már elpusztult házuk, veteményes kertjük; odaveszett sok-sok állat is; egyiknek a malackája, másinak a tehénkéje, harmadiknak egyetlen lovackája: meg kell menteni az ő életüket legelőbb.

A toronyból jól látták a remegő emberek a több száz katona közt mutogató, magyarázó alispánt; boldogan villant meg a szemük, mikor észrevették, hogy négy-öt szekérről csónakokat szednek le s a vízbe eregetik őket. Egybe-egybe két katona ugrott és gyors evezéssel közeledtek a templom felé. A többiek meg a fákat döntögették ki sorra s tisztán látták, hogy azokból tutajokat faragnak, eszkábálnak össze.

S először a gyerekeket és asszonyokat vitték ki a szárazföldre a pusztító víz hátán ringó csónakokban a katonák.

Az egyik csónakba a tiszteletes asszony ült a kis Juliskával. A csöpp lányka csak most kezdte érezni, hogy ez az óperenciás tenger a falu veszedelme.

- Nem hagyom itt a kanárit, anyuka; ledűl a mi házunk is s akkor meghal az én kanári madaram is; nem hagyom itt; nem hagyom!

Sok veszteni való idő nem volt. A tiszteletes úr beszaladt hát a házba gyorsan; kihozta a kalickában nyugtalanul ugrándozó madárkát s odaadta kis leányának.

Aztán siklott a könnyű csónak. Hamar elhagyták az egyik előttük úszkáló tutajt, melyen hét-nyolc gyerek s három-négy asszony szorongott.

De ekkor valami váratlan, erős hullám úgy kapta oldalt a kis csónakot, hogy az egy szempillantás alatt fölborult. A katonák a már-már elmerülő kis Juliskát és a tiszteletes asszonyt emelték ki a halál öléből. Belekapaszkodtatták őket a csónak orrába s úgy várták az utánuk úszó tutajt, honnan jól látták a veszedelmet az emberek.

A kis Juliska egyik kezében szorongatta most is a kalickát s mikor egy kicsit magához tért: kinyitotta az ajtaját.

- Menekülj, kis kanárim, menekülj.

Még a két hős katona is csudálkozva nézett a bátor kis leányra. S mikor a madárka kiröpült, eldobta Juliska az üres kalickát.

A tutajon aztán szerencsésen partot értek a gyerekekkel, asszonyokkal ők is.

Ekkor hirtelen a Juliska vállára repült egy csöpp didergő sárga madárka és a fülébe zengett valami szép-szép éneket. Bizonyosan hálaadó zsoltár volt.

Juliska fölrebbent:

- Te vagy, édes kis kanárim?

Az pedig azt dalolta rá:

- Persze, hogy én vagyok; a tied maradok.

Egy szem meggy.

Irta Móra Ferenc.

- Ekkora gyerek lehettem, Jani fiam, mint te most, mikor az történt, amit el akarok mondani. Hanem gyerünk ki a kertbe, majd ott mondom el, míg elültetek egy kis cseresznyefát annak a haszontalan bodzabokornak a helyébe, akit Pistával az ősszel kiásattam.

Misa, Kató persze hozzánk szegődnek, pedig Kató nem tud vigyázni a kertben.

A kis cseresznyefa már amikor ott állt a tethelyen egy vödör vízben. S míg elültettük (Jani tartotta, Misa temette, Kató a kis locsolóval iszapolta) - elmondtam az ígért történetet:

- Meleg ételt vittem ki öreg apámnak a szőlőbe, mert az egész héten odakint dolgozott így tavaszban. Főzött ő esténként tarhonyát, hol levesnek, hol keménynek, - de húsleves-félét csak akkor evett, ha édesanyám küldött ki neki. Az meg küldött minden csütörtökön éntőlem, mikor iskolába nem kellett mennem. Épp ilyen kilencesztendő lehettem, Jani fiam, mondom, mint te most.

- Nem lötykölte ki édes apám a levest? - nyelveskedik Kató.

- Nem ám, mint te a kávé az asztalon is, - felel helyettem Misa.

Rágyujtok a kerti fapipámra, aztán folytatom:

- Egyszer az úton, egy, uri szőlő mellett, ahol a garádot írtották, találtam egy takaros kis ostornyélnek való meggyfát. Olyan vastagdereket, mint a te hüvelykujjad, Kató... Hát fölvettem: hát bicska nem is volt nálam, úgy tövestül vittem ki az elhajított fácskát a mi szőlőnkbe. Nagyhangon kellett köszönnöm, mert öreg apó lent buddogott, metszegetett az aljon. Mikor a köszönésem fogadta, föl nézett a napba:

- Még egy óra sincs... Nagyon igyekeztél, kis fiam.

- Édesanyám parancsolta, - adtam a szót vissza.

- No, majd szentmihályi vásárkor veszek neked valamit.

Kató megint csacsog:

- Mit vett édesapámnak?

- Mézes kalácsot, de megettem... Aztán öregapóval csak együtt kellett nekem még egyszer ebédelnem. Étél után meg eltörölgetni a tányér-fazekat, kit ő elmosogatott. Nem szokott öregapó pipálni soha, hát mindjárt kiindult a dolga után, mihelyt az edényt tisztába tettük. Azt mondta: játsszál, kis fiam, nekem szombatira tisztába kell tennem az egész szőlőt... Akkor mutattam neki az ostornyélnek valómat. Fölvette, jól megnézte a tövit, vesszejét s akkor azt mondta: „Kár volna ezt a kis fát kettőbe vágni. Majd keresek én neked csigahajtó-nyelet, de ezt ültessük el. Mert ez megfogja, mert ez fa lesz s mindig a te kis fád lesz. Tied lesz a termése, az idén is lesz rajta virág, nem tudom, megneveli-e. Esztendőre meg beoltjuk üveg-meggyel.”

Kató nem öntheti a cseresznyefa tövére kis-locsoló vizét türelmetlenség nélkül:

- Oszt lett rajta virág?

- Lett. Még meggy is lett.

- De igazán apámé lett?

- Az lett, csacsim, hisz csupa egy szem volt. És timsóízű sommeggy, de nézzétek, leveszem a kalapomat, soha én édesebb gyümölcsöt nem ettem. Mert az én kis fám termette.

Misa majd egyszerre szólal Janival:

- Megvan az még, édesapám?

Megint rágyujtok a kerti fapipámra:

- Hogy megvan-e? De meg ám. Nagyapó beoltotta üvegmeggyel; nagyapó meghalt, édesapám, a ti nagytatátok is ősz ember lett: s az a fa megvan. Arról szoktak nekünk befőzni valót küldeni. Láttátok-e, hogy simogatom szemenkint a meggyet, mikor megérkezik? Tudjátok-e, mi forog olyankor eszemben? Az én lelkem öregapám amit mondott, mikor a kis fát elültettük: „Lásd, cselédem, a fa addig is nő, míg az ember alszik; aztán is mikor az ember nincs...”

Önts még Kató egy kis-locsoló vizet ennek a fának a gödrébe... A fa megköszöni a jót, mit vele tesznek. S hallottad, hogy akkor is nő, mikor te alszol? Te helyetted is, Misa helyett is. Jani helyett is, én helyettem is: százesztendeig is.

Jolánka szobra.

Irta Gracza János.

Nagy szomorúságra jöttek meg az idén a szurdoki uradalom fecskéi. Könnyes szemek, bús arcok fogadták őket. Nem futottak eléjük se fiúk, se lányok. Jolánka sem üdvözölte őket, az uraság lenhajú, nevető szemű kis lánya. Lecsukódott már akkorra az a nevető szem. Ott pihent Jolánka a szomorú fűzfás kis temetőben.

Jolánkát siratta a falu népe. A kastély, a kunyhó azért nem vette észre a fecskéket. Pedig ott csicseregtek a fecskék minden ereszt alatt, ott röpdöstek a kastély körül. Elszálltak a szomorú fűzfás kis temetőbe is, ahol ibolya nyílt Jolánka sírján. A fák leveles gallyát beszédes szellő mozgatta. Azt susogták az ágak, azt beszélte a szellő:

- Hiába keresitek a kastélyban, ott ugyan nem akadtok rá. Itt alszik Jolánka. Mi örökönk az álma fölött.

Még egyszer megfordultak a fecskék a temetőben, aztán villámgyorsan a kastély felé röpdöttek. A lemenő nap éppen bearanyozta a messzepeirosuló bádogtornyát, a vadszőlős tornác üvegajtájára pedig rózsákat dobált. Egyszer csak megnyílt az üvegajtó s kilépett rajta a szurdoki uradalom gazdája: Benkő Dénes. Megállt a tornác felső lépcsőjén s hozzátámaszkodott az oroszlánfejes oszlophoz.

A fecskék ott röpdöstek már az udvaron. Csillogott-villogott a szárnyuk a napfényben. A kútnál egy béres vizet merített. Benkő Dénes odaszólt neki:

- Hej, Kondor Pista, gyere csak ide!

Kondor Pista megemelte a kalapját s közelebb lépett az urasághoz.

- Tudod-e, hol lakik a kőfaragó?

- Tudom, nagyságos úr.

- Menj oda tüstént. Mondd meg neki: ha ráér, jöjjön el a kastélyba.

- Igenis, nagyságos úr! Futok parancsolatjára.

A kőfaragó éppen egy kőszent ruhájára festegette rá a fényes arany csillagokat, mikor Pista nagy lelkesedéssel benyitott.

- Azt üzeni a nagyságos úr, hogyha ráér, jöjjön a kastélyba!

- Indulok már, Pista öcsém, - felelte a kőfaragó.

A kőfaragó nemsokára fölballagott a kastélyba. Az uraság várta már a tornácra.

- Jó estét, nagyságos uram!

- Adjon Isten, mester úr! Foglaljon helyet.

A kőfaragó leült. Benkő Dénes szembe ült vele.

- Egy kis munkát akarok adni, - mondotta aztán. - Szeretném, ha csinálna egy szobrot a kis lányom sírjára.

- Milyennek akarja, nagyságos uram? - kérdezte a kőfaragó.

- Ahogy gondolja. Szerette nagyon a virágokat és a madarakat. Különösen a fecskéknek örült, mikor így tavasz tájban megjöttek. Csináljon valami rajzot, mester úr, majd megnézem!

- Helyes, nagyságos uram, - mondotta a kőfaragó. - Ha aztán tetszik a rajz, elkészítem a munkát.

Bizony sokáig törte a fejét a kőfaragó, amíg a rajzot kigondolta.

Egy hét múlva fogat állott meg a kőfaragó háza előtt. Két hollófekete ló volt elé fogva, a gyeplőt pedig zsinóros ruhás kocsis tartotta. A dagadó párnákról Benkő Dénes emelkedett föl. Lelépett a fogatról és benyitott a kőfaragó udvarába.

A mester az eperfa alatt dolgozgatott. Benkő Dénes odaköszönt:

- Jó reggelt, mester úr!

- Isten hozta, nagyságos uram!

- No, megvan-e a rajz?

- Megvan, nagyságos uram. Azonnal kihozom, - mondotta a kőfaragó. A másik pillanatban már odatartotta a rajzot az uraság szeme elé:

- Tessék!

Benkő Dénes mohó szemmel nézte. A rajz egy könnyes szemű kis lányt ábrázolt, amint kendőt lobogtat a fecskék után. Valami kedves, megindító volt a kép. Benkő Dénes is annak találta.

- Gyönyörű szép, mester úr, - mondotta. - Hozzáfoghat bátran a munkához.

Akkor vetődött éppen oda Böske, a kőfaragó kis lánya. Nagy, kék szemét rávetette az uraságra, úgy hallgatta a szavát. Az apja kézenfogta.

- Az én kis Böske lányom, nagyságos úr. Róla mintázom a szobrot.

Benkő Dénes jobban megnézte a kis lányt s boldog meglepetéssel kiáltott föl:

- Nagyon jó lesz, mester úr, hogy róla mintázza a szobrot. Úgy hasonlít Böske az én Jolánomhoz!

Aztán odafordult a kőfaragóhoz: - Ezentúl gyakran eljövök, hogy lássam a munkáját. Amíg elkészül vele, sűrűn meglátogatom.

Csakugyan mindennapos vendég lett Benkő Dénes a kőfaragónál. Ilyenkor mindig volt Böskéhez is egypár jó szava. Néha még cukor is került elő a zsebéből. Hogy ragyogott tőle a Böske két szeme!

Benkő Dénes pedig azon kapta magát, hogy sokat gondol a kis Böskére. Ha otthon a virágoskertet nézi, akkor is Böskét látja. Ha madárdalt hall, akkor is a Böske kedves hangja cseng a fülébe. Sőt mikor rágondol Jolánkára, az ő meghalt kis lányára, akkor is a Böske képét rajzolja elé a képzelet.

Azon a napon, mikor a szobor elkészült, könnybe borult Benkő Dénes szeme. Melegen rázta meg a kőfaragó kezét:

- Köszönöm, mester úr! Nagyon szép a munkája! De hogy szívem szerint megháláljam ezt a nagy örömet, tegye meg nekem, amire kérem. A kastélyom mellett a kert közepén, van egy csinos, szép épület. Ne zsellérkedjék itt, jöjjenek oda lakni, berendezem szépen műhelynek.

S azzal odaszorította Böskét a szívére:

- Gyere, lelkem, légy ezentúl az én kis lányom is. Kék szemedből mintha csak Jolánka mosolyogna rám!

A tavaszi napsugár arany fénnel ragyogta be ezt a gyönyörű képet.

Sárga viola.

Irta Garády Viktor.

Tápió-Bicskén szomorúan kong a hajnali harangszó. De nincs, aki keseregjen rajta. Nem azért, mintha az egész falu aludna még. Dehogyan alszik. Sőt ma korán kelt mindenki. Alig pitymallott még, amikor a falu népe már talpon volt. Ki-ki összeszedte értékes holmiját s fölrakta szekerére. Barmát kihajtotta az istállóból s nagy sietve útra kerekedett.

Csak a harangozó maradt a faluban, meg a Bari Ádám tizenegy éves Péter fia. Mind a ketten ott ülnek most a templomtornya ablakán és tágranyílt szemmel, szótlánul nézik a falu népét, amint a kanyargó országúton Nagy-Káta felé vonul, akárcsak réges-régen Árpád apánk honfoglaló serege.

A Bariék háza is üresen áll. A Péter szeme épp most akadt meg rajta, meg a kis léces kerten. A sárga violát is észrevette a magasságból. Szép, illatos! A torony ablakából úgy rémlik neki a kis kert, mintha aranyos szűrt terítettek volna rá. Az udvaron, a kút mellett, a nagy szomorú-fűz is kihajtott. Zöldessárga lombjával a reggeli szellő incselkedik. A kút mellett ott áll a kis teknő is. Még tegnap benne fürösztöttek kicsinyke hűgát, a két éves Boriskát. Az is elment. Szíve elszorul, amint eszébe jut neki csöpp testvékéje. Vajjon meglátja-e még valaha?

A harangozó tekintete ekközben a szántóföldeken, a zöldelő őszi vetéseken tévelyeg. Messzire, igen messzire elterülnek, ameddig a szem ellát, egészen a lehajló égboltig. Hanem ott egyszer csak megállapodik a tekintete.

Lángoló felhők között kel föl a nap. Csupa tűz a keleti égélj. S a piros fény a mezőkre, a fákra, az itt-ott fehérülő tanyákra is szétárad.

A harangozó szeme nem bír megválni a ragyogó, ékes képtől. Nem győz betelni a nézésével. Bár egyszer csak valami szokatlan zaj ütötte meg a fülét, amely a mélységből hallatszott föl hozzá. Csak a Péter fiú hangjára riadt föl hirtelen:

- Jön az osztrák!...

És csakugyan nyugat felől száguldó lovascsapatok bukkantak elő. A Jellasich vasas németei voltak. Akárcsak a fergeteg, úgy vágattak a község irányába. A nap ekközben fölkelt és sugarai vakító fénnel verődtek vissza a tengernyi sok sisakról, mellvértről és fegyverről.

Nemsokára az osztrák gyalogság is megjelent az ég peremén. Messze-messze, rengeteg sok katona nyüzsgött. Lassan közeledtek, de azért csakhamar elárasztották a község előtt elterülő nagy síkságot.

A magyar hadsereg kelet felől nyomult előre. Azután megállapodott és harcrakészen várta az osztrák lovasság támadását.

Alulról egyszer csak tompa dübörgés hallatszott föl. A magyar táborban megdördültek az ágyúk. A huszárok vad ordítással rohannak a támadó osztrák seregre.

A harangozó, meg a Péter fiú elakadt lélekzettel, remegve nézik az emberirtó öldöklést. A két ellenséges sereg összecsapását még nézni is szörnyű dolog volt. A magyarok elszántan, hősieen harcolnak, de a folyton előrenyomuló tengernyi osztrák gyalogság visszaveri őket s meg kell hátrálniuk.

Ekkor egy csapat osztrák katona a község felé tart és csakhamar elárasztja az utcákat. Bizonyosan azzal a szándékkal, hogy fölgyujtsa a házakat. És csakugyan kisvártatva sűrű füstoszlopok emelkednek a magasba. Majd lángok csapnak föl a házak, a pajták tetejéről és rövid néhány pillanat alatt tüztengerben áll az egész község.

A harangozó, meg Bari Péter kétségbeesetten néznek egymásra. Elsápadnak. Ha a lángok átcsapnak a templomra, végük van. Ezt jól tudták ők s épp azért menekülni iparkodtak a toronyból. De akkor már késő volt. Alattuk a templom csakhamar lángba borult. S a pokoli hőséget is érezték már.

A harangozó azonban mindenáron menekülni akart. Hirtelen megragadta Péternek a kezét s azon volt, hogy maga után vonszolja. Péter azonban nem akart vele tartani. Inkább ott pusztul el a lángok között, semhogy élve kerüljön az osztrákok kezébe.

Amint a harangozó eszeveszetten futott le a lépcsőkön, egy gondolat villant föl Péter agyában. Most már tudta, hogy mitévő legyen. Elszántan rohan a torony ablakához, fölkapja a magyar nemzeti lobogót, amely ott feküdt a torony egyik sarkában s az ablak párkányára áll. Lenéz a mélységbe s látja a katonákat, amint ráfogják a puskájukat.

Még egy végső pillantást vet a házukra. Szíve majd meghasad, mikor szemébe ötlük, lent a kis kertben, a sok sárga viola, amiket édes anyja gondos keze öntözgetett, ápolgatott. Eszébe jut édes apja. Talán ő is elvérzett már a csatatéren! Gondolatában elbúcsúzik tőlük, meg kicsinyke hűgától. És ekkor fennen lobogtatva a nemzetiszínű zászlót, ahogy csak bír, lekiált a mélységbe:

- Éljen a magyar szabadság!...

Mire görcsösen a testéhez szorítja a szent lobogót, behunyja szemét, eltántorodik s a következő pillanatban lezuhan az alatta tatóngó, mélységes ürbe...

A kis vértanú lelke bizonyosan fölszállott az égbe és megkérte a jó Istent, hogy óvja meg hazánkat gyilkosaitól, verje meg őket mind a két kezével. Mert abban a percben megfordult a kocka a két hadakozó fél táborában.

Az osztrákok igen sokan voltak. Legalább is ötször akkora számban, mint a mi honvédeink. Hát nem csoda, hogy ha a magyaroknak meg kellett hátrálniok. Nagy-Káta alá vonultak. Itt azonban váratlanul hozzájuk csatlakozott Damjanich vitéz serege s a véres csata honvédeink fényes diadalával végződött.

Az elbizakodott németek azt se tudták, hogy hányadán vannak a rémülettől! Olyan váratlanul rontott rájuk Damjanich. Futottak eszeveszetten, mert ki-ki az életét akarta megmenteni. De mindhiába, Damjanich vitéz huszárai a javarészt a másvilágra küldötték.

A győzelem hírére Tápió-Bicske lakossága is visszaköltözött falujába. Szegény emberek! Mekkora nagy volt kétségbeesésük, mikor falujokat olyan siralmas állapotban találták. A házak csaknem egytől-egyig romba dőltek. A tűzvész még a fákat sem kímélte meg. Azok is leégtek. Csak imitt-amott lézengett még egy-egy magas jegenyefa, a kertek alatt. Szomorúan ágaskodtak az ég felé. Mintha bánkódnának a szörnyű pusztuláson.

De ni-ni, a templom előtt, amott fekszik elterülve a Bari Ádám fia, a Péterke!...

Meghalt, a szegény!...

Görcsösen szorítja testéhez a nemzeti színű lobogót. Szép szőke haja véres homlokára hajlik. Szeme behunyva. A száját azonban nyitva felejtette. Mintha azon álmélkodna, hogy olyan fiatalon kellett meghálnia a hazáért.

A boldogtalan nép körülállja a kis halottat. Aki csak hozzáférhet, könnyes szemmel borul reá. Ki a kezét, ki sápadt ajakát, ki pedig a ruháját csókolgatja.

A lányok pedig ezalatt a templom előtt gyülekeztek. Várják az arra elvonuló hősöket, hogy virágot szórjanak elébük. De amint megpillantják a kis vértanút, ők is odasietnek hozzá és telehintik, elhalmozzák sárga violával.

És ti tudós történetírók, akik annyi betűt pazaroltok Szennakherib, Ramses, Nagy Sándor, Julius Cézár, Napoleon és a többi zsarnok dicsőítésére, tudom, hogy nem ismeritek a kis Bari Péter nevét. Pedig megérdemelné, hogy őt is odajegyezzétek a história örök lapjaira, azok közé a hősök közé, akik hazájuk szabadságáért ontották vérüket.

Szegény ember karácsonya.

Irta Balla Ignác.

Hiszen volt a mi falunkban sok szegény ember, de olyan földhöz ragadt szegény egy se volt, mint Gergő András, a harangozó. A templom egerei gazdag urak voltak őhöz mértén és igazán csak a jó Isten a tudója, hogy Gergő Andrásék - az ember, az asszony, a hat gyerek, meg ráadásul a Csipszi kutya, - ugyan miből teletek ki, ha egyszer beköszöntött a nagy hideg és nemcsak enni, de fűteni is kellett. Márhogy a gyereknép miatt, mert a hat csimóta között még pólyás is akadt.

Sajnálta a mi egész falunk a harangozókat és akinek csak valamelyest módja volt, segítette is, ahogy csak tőle tellett. Ki néhány öl fa-darabot, ki néhány kilócska lisztet vagy petróleumot küldött nekik. A disznótorok idején pedig minden házban, ahol disznót öltek, önként megadóztatta magát a háznép és a kolbászból, hurkából, oldalasból meg disznósajtból egy-egy kis porciót eljuttattak a Gergőék kunyhójába.

Annak, aki adta, nem is volt valami nagy áldozat. De annak, aki kapta, mégis áldás számba ment.

Minálunk éppen karácsony hetére esett a disznótor és a nagy este előtt így szólt hozzám az édesanyám:

- Sanyi, idén te viszed el az ajándékot a harangozóékhoz. A kis szolgálónak most más a dolga, te meg éppen ráérsz.

Rá is értem, meg is örültem. Nagy boldogság jót tenni valakivel és én úgy éreztem, ha én viszem el az ajándékot, most én ajándékozok és én teszek jót a Gergő-családdal.

Alig vártam, hogy a tulipántos tányérra rárakják a májas hurkát, kolbászt, disznólabát, disznósajtot és amikor egy másik tányérral betakarták, már rohanni is akartam vele.

- Várj még, te kis szeleburdi! - szólt rám az édesanyám. - Még össze is kell kötni valamivel, nehogy ki találjon esni belőle a sok jó falat.

Szép fehér kezével - de sok szegény is áldja azt a fehér kezet! - ő maga kötözte be a piros asztalkendőbe a két tányért, fület is kötött rá, hogy jobban foghassam, aztán a kezembe nyomta ezt a finom elemőzsiás csomagot.

- Most már mehetsz, fiacskám.

Mentem is nagybüszkén, gangosan, boldogan. És már előre is örültem, hogy milyen boldogok lesznek a harangozóék, ha leteszem a kis kunyhó asztalára az ajándékot. Milyen pompás lesz ez nekik karácsonyra! Talán nincs is egy harapás hús se a házukban és én most egyszerre betoppanok náluk és viszem nekik a sok ízletes, csalogatószagu karácsonyi pecsenyét.

Erre gondoltam csak, amint a nagy hidegben, - kis bundám gallérját a fülemig fölhajtván, - ballagdáltam a harangozóék felé. De egyszerre csak fölijedtem a nagy gondolkozásból, mert valaki rámkiáltott:

- Hová sietsz úgy, Sanyi?

A molnárék fia volt, aki néhány pajtásommal a kis tó szélén csúszkált. A befagyott tavacska jegén vidáman játszadoztak és én észre se vettem, hogy már ilyen messze járok hazúlról.

- Gyere te is iringálni! - kiáltotta most az egyik fiú.

Nagy volt a csábítás, nem tudtam ellentállni.

- Csak egy kicsit iringálok, - mondtam magamban, - aztán megyek tovább. Mire sötétedni kezd, már otthon is lehetek.

Letettem a partra a csomagot és a következő pillanatban már én is ott iringáltam a többi gyerekekkel. A partról szaladtunk neki a jégnek és hosszúkat csúsztunk a simára, tükörfényesre csiszolódott keskeny jégsávon, közben pedig a kezünkkel, felsőtestünkkel egyensúlyoztuk magunkat, nehogy fölbukjunk és - történetesen - az orrunk hegyén csússzunk tovább.

A boldog iringálásban ügyet sem vetettünk arra, hogy egy szép nagy tarka kutya közeledik a tó felé. Most már tudom, hogy miért jött. A friss disznóhús szaga csalogatta oda és egyenest az én kis csomagomhoz oldalgott, amelyet csak az imént tettem le a parton.

- No, a szagával éppen jóllakhatsz, - nevettem magamban, - de enni ugyan nem eszel belőle! Milyen szerencse is, hogy édes anyám két tányér közé tette és még be is kötötte az asztalkendőbe!

De nem sokáig tartott a jó kedvem.

A kutya egyideig csak körülszaglászta a kendőt, de egyszerre (még most is megijedek, ha eszembe jut)... a foga közé kapta a kendő két fülét és sebes iramban máris megindult a csomaggal.

- Jaj, viszi a kutya a kolbászat! Meg az oldalast, a hurkát, disznósajtot!... - kiáltottam nagyrémülten a jég hátán, ahol éppen megállottam az iringálásban. - Utána, gyerekek!...

Bent voltunk a tavon, a jégen, jó kis időbe tellett hát, amíg elérhettük a partot és többé már nem a sikos jeget érezhettük a talpunk alatt. Mert ott nem lehetett szaladni, csak botorkálni... És ezalatt egérutat vehetett a kutya. Mire mi is ott szedegethettük a lábunkat a szilárd földön, már vagy félszáz lépéssel előttünk nyargalt, szájában a kendőbe kötött elemózsiával. De itt aztán, ahogy csak birtunk, úgy futottunk mi is.

- El kell venni tőle! - kiáltottam és nekiugrattam olyan tüzesen, hogy egy-kettőre már én jártam az egész üldöző csapat élén.

De a kutya se volt ám rest... Úgy szaladt, mintha nem is őt kergetnék, hanem ő kergetné a nyulat. És egyszerre csak befordult egy kis, düledező házikó kapuján.

Én még messze mögöttem jártam, de azért nem tévesztettem szem elől ezt a kis viskót. És nagybátran loholtam be én is a kapun.

De most csodálkoztam el csak igazán. A harangozóék kis portáján voltam. És a harangozó ott állt a viskója ajtajában, előtte a nagy tarka kutya lihegett.

Lihegtem én is és a nagy lihegéstől csak ennyit tudtam mondani:

- Ez a kutya... - és rámutattam a nagy tarka kutyára.

- Az én kutyám! - felelte a harangozó.

De már erre elnevettem magam:

- Hiszen akkor kár volt úgy megkergetni, hiszen jó helyre hozta.

Most meg a harangozón volt a sor, hogy elcsodálkozzék:

- Ugyan mit, ifiúr?

- Hát ezt a kis elemózsiát, amit édesanyám küldött a disznóölésből! - azzal odamutattam a kendőbe kötött csomagra.

A harangozó most vette csak észre, hogy mit is tett le a kutyája a viskó elé. Boldog volt az arca, amint kibontotta a kendőt és fölemelte az egyik tányért, meglátta a kolbászt, hurkát meg a többi jó falatot.

- Hogy az a jó Isten százszorosan fizesse meg a jó nagyasszony nagy jóságát! Hálásan köszönjük. De jó is lesz karácsony ünnepére végre egy kis húsféle...

A könnye is majd hogy ki nem csordult az örömtől. És nagy örömében még a kutyáját is megsimogatta:

- Ne félj, Csipszi, te is kapsz majd belőle! Megérdemled te is...

Nem is volt már régóta ilyen boldog karácsonya a mi falunk harangozójának!

A kéményseprő és a pékinas.

Irta Rákosi Viktor.

Azt kérdem én tőletek, gyermekeim, láttatok-e már kéményseprőt?

Persze, hogy láttatok, sőt bizonyosan meg is ijedtetek tőle, mikor még nagyon kicsinyek voltatok. Mert fekete, mint egy szerecsen, hosszú létrával jár, mint a Mikulás és úgy kopog a papucs, mintha a kezével verné össze.

Hát pékinast láttatok-e? Ez meg csupa fehér; fehér a ruhája, fehér a keze, fehér a képe, fehér még a haja is, pedig egy cseppet se öreg. Olyan fiatal, hogy a bajuszának még tán a helye sincs meg az orra alatt.

Most már azt kérdem tőletek, hogy egymás mellett láttatok-e a pékinast és a kéményseprőt? Amint az egyik éppen kimászik a kéményből, melyből kisöpörte a kormot, másik pedig éppen jön a pékműhelyből, ahol nyakig ülve a lisztben, sodorta a tésztát, melyből készül a ropogós kifli és a szép puha kenyér.

No, ugy-e, nem láttatok? Hát én láttam. El akarom nektek mondani, hogyan jártam velük.

A kéményseprő éppen nálam tisztította a kéményt, mikor a pékinas hozta a friss süteményt.

Ahogy meglátták egymást, olyan képet vágtak, mint mikor a kutya és a macska találkoznak.

Ez a két állat, tudjátok jól, nem nagy barátságban él. A macska irigyli a kutyától az ugatást és erőt, a kutya pedig haragszik a macskára, amiért olyan jól karmol és szépen dorombol s ezzel megnyeri a gazdája szeretetét.

Ilyen haraggal nézett egymásra a fehér és a fekete.

A fehér gyerek azt hitte a fekete legényről, hogy neki ellensége; a fekete legény pedig úgy nézett a fehér gyerekekre, mintha ez csúfolódni akarna vele.

Mikor látták, hogy egyik se harap bele a másikba, elkezdtek beszélgetni.

- Gyere ide, majd megsímogatlak, - szólt a kéményseprő.

- Előbb mossa meg a kezét, - felelt a pékinas.

- Az én kezemet? Nem piszkos az, csak fekete.

- Éppen azért piszkos, mert fekete.

- Ez a legszebb szín, - felelt újra a kéményseprő, - az a piszkos, aki fehér. Azért nem is símogatlak meg, mert befehéritetted a szép tiszta kezemet.

De a pékinas nem hagyta magát s így felelt a füstfaragónak:

- Minden, ami szép, az fehér. Fehéret virágoznak tavasszal a fák, fehér a hó, fehérbe öltözködik ünnepnapon a kis lány. Mondjak-e még többet? Fehér a liszt, az Isten áldása, amelyből élünk. Mi kell még egyéb?

A füstfaragó megcsóválta a kormos fejét és gondolkozott. Ez a kis pékinas jól megfelelt neki. Azután jutott neki valami az eszébe és így szólt:

- De mit ér a fehér, ha nincs mellette fekete? A fehéret észre se vennék, ha nem volna meg az ellentétes színe, a fekete. A sok fehér ártalmas; a hó vakítja és rontja a szemet, azért az emberek fekete pápaszemet tesznek föl, hogy feketének lássák. Azután fekete az éjjel is, mely

olyan szép csillagokat mutat; hisz ha az éjjel nem volna fekete, akkor azt se tudnák a gyerekek, hogy mikor feküdjenek le aludni és mikor menjenek iskolába. Aztán milyen szép, akinek fekete haja meg fekete szeme van. Ugy-e, öcsém, ez a szín se utolsó, amelyet én viselek?

S a kéményseprő büszkén ütött a kormos mellére. Most már a pékinason volt a sor gondolkodni. Meg is tette s aztán így felelt:

- Hát, hogy lehet az, hogy engem szeretnek, magát meg nem szeretik? Ha én odaállok az iskola elé és elkiáltom: *Vegyenek peracet!* - minden gyerek odafut hozzám. Ha pedig azt kiáltják, hogy: *Jön a kéményseprő!* - akkor minden gyerek elszalad és elbujik.

- Ismerek én sok bátor fiút, aki bizony nem szalad el a kéményseprő elől, mert tudja, hogy az nem esz meg senkit és még sohase harapta le az orrát senkinek. Aki elszalad, az csak olyan anyámasszony katonája. Különben, ha én peracet árulnék, én hozzám is odaszaladnának a fiúk, de tudják, hogy én nálam nincs semmi ennivaló.

- No már mégis csak piszkos mesterség, - feleli a makacs pékinas, aki elhatározta, hogy ez egyszer nem enged a feketének, - hát nem hallotta az imént, hogy a szakácsné mennyire panaszkodott, amiért a konyhában mindent össze-vissza kormozott?

Ezalatt a pékinas nekidőlt az én újdonságom fekete ruhámnak, mely ki volt akasztva a folyosó karfájára. Egyszeribe lisztes lett az egész öltözet.

Ekkor kiléptem a folyosóra s én is megszólítottam:

- Hallod-e, fiam, pékinas, miért piszkítottad össze az ünneplő ruhámat?

A kis pék nagyon megzavarodott.

- No, ugy-e, a te mesterséged piszkos, nem az enyém? - kiáltott nagy örömmel a kéményseprő.

- Kérem szépen, - szólt erre a pék, - tessék megmondani, hogy melyik mesterség tisztább és melyik szín piszkosabb? Nem tudunk megegyezni.

- Ide hallgassatok, fiaim! - mondtam nekik komolyan, - minden becsületes mesterség tiszta és aki a maga mesterségének színét viseli, az piszkosnak nem mondható. Fiam, pék, te, amíg lisztes vagy, tiszta vagy; öcsém, füstfaragó, te, amíg kormos vagy, szintén tiszta vagy; de amint a kéményseprő fehér vagy a pék fekete, abban a percben mind a kettő piszkos. Megértettétek?

- Igenis, meg.

- Hát mit mondtam?

- Azt, hogy egyikünk se vethet a másiknak a szemére semmit.

- Jól van. Most pedig nesztek egy-egy hatos és csókoljátok meg egymást.

A kormos legény és a lisztes gyerek összecsókolóztak. Mikor elmentek, a péknek jobb arcán volt egy nagy fekete folt, a füstfaragónak pedig a bal orcáján egy nagy fehér folt.

Ezt hagyták egymásnak emlékül; a kéményseprő hazavitt egy kis lisztet, a pék hazavitt egy kis kormot.

A fekete nyelvű bicska.

Irta Egri György.

Sándor a vásárba ment az édes apjával. Aranyos kedve volt a gyerekeknek. Mert nagy gyönyörűség ám olyan sokadalomba menni, ahol a szemnek is kijut a tarka-barka látnivalóból, a fülnek is kijut a csengő-bongó hallanivalóból. Tetejébe még kétágu bicskát is kap majd az ember vásárfiának!

Már ott jártak a vásárhely aljában, mikor a gyerek valamely szekérről lehullott szénacsomót nyalából föl a földről.

- Nem hagyom kárba veszni. Keresek neki gazdát.

- Vesd oda, fiam, annak a szép kövér paripának! Nézd, már észre is vette nálad: fejét is nyújtja, nyerít is utána.

- Nem, édes apám. Amannak a szegény kis csikónak adom. Bordáját lehet olvasni, olyan sovány. Hadd pendüljön egy kicsit az istenadta.

Oda vitte a szénát a kis csikónak. A csikó gazdája hálálkodva veregette meg a jószívű fiú vállát.

- No, édes emberkém, ha ennek a jószágnak mindig ilyen módja lenne, bizony, utolérne, elhagyna minden paripát.

Pár perc múlva bent voltak a vásári sokadalomban. Néhány kerülő-forduló után rikító színű bódéhoz értek. A pergő nyelvű kereskedő derűre-borúra dicsérgette, kínálgatta az árúit.

- Ide, emberek, ide! Itt lehet kapni a világ legfinomabb árúcikkeit! Stiriai kaszát! Angol beretvát! Amerikai hajvágót! Zolingeni ollót és zsebkést! Ide, emberek, ide!

A kirakott fényes holmik közül különösen egy gyöngyháznyelvű zsebkés csillogtatta valami csábítóan a tükrös pengéjét. Sándor megragadta az édes apja kezét.

- Azt, édes apám! Azt vegye meg nekem.

- Nem, édes fiam, - szólott az ember. - Épp tőled tanúltam meg az imént: melyiknek adjam talált szénámat... akarom mondani: fáradtságosan szerzett pénzemet.

Mosolyogva vezette fiát egy ernyővel sátorozott asztalkához. Ahol a szűkszavú késes árulgatta egyszerű, de tartós készítményeit.

- Itt veszek neked bicskát, fiam. Az a cifrabódés kereskedő csupa idegen portékát árul. Ez a magyar késes maga csinálta minden munkáját.

- De mikor amazok sokkal szebbek, édes apám!

- Annyival inkább emitt kell vásárolnunk, fiam. Azt dédelgetjük, úgy-e: amiből akarjuk, hogy valami legyen! Nekünk, magyaroknak, azt kell akarnunk, hogy a magyar iparból legyen valami! Ha minden magyar ember csak magyar munkát vásárol: úgy a magyar ipar rövidesen nemcsak utóléri, de el is hagyja az idegen ipart; amit most még különbnek látunk a magunkénál!

Sándor örült is, nem is a fekete nyelvű bicskának, amit édes apja egy-kettőre megvásárolt a szűkszavú késestől... De ma már oda nem adná három zolingeni gyöngyházás zsebkésért sem! Amióta kitapasztalta, hogy acél pengéje úgy vágja a legkeményebb fát is, akárcsak a vaját!

Csengő Palkó.

Irta Krúdy Gyula.

A nagyságos fejedelem hegyaljai szőlőjében a pástort Csengő Palkónak hívták.

Nem közönséges hivatal volt Rákóczi Ferenc szőlőpásztorának lenni. Arra a szőlőre vigyázott Csengő Palkó, amely szőlőben a világ legjobb, legdrágább bora termett: a tokaji bor. A fejedelemnek különben is kedves embere volt a tokaji szőlőcsászár és ha néhanapján meglátogatta nevezetes szőlőbirtokát, Csengő Palkóval mindig szívesen szóba állott.

Rákóczi Ferenc ismerte minden cselédjét, pedig volt neki sok. Vasárnaponként együtt ment a templomba a cselédeivel. Együtt imádkozott velük.

- No, Csengő Palkó, - szólította meg gyakran a tokaji császt, - látom, hogy hűségesen vigyáztál a rábízott dolgokra. Egy sem pusztult el a régi tőkék közül. Van-e valami kívánságod?

- Az a kívánságom, - felelt a sánta, apró emberke, - hogy a nagyságos fejedelmet az Uristen sokáig éltesse.

- Hát más kívánságod nincs?

Csengő Palkó fölsóhajtott:

- Volna, hogyne volna. Régi kívánságom már az nekem, hogy udvari vitéz szeretnék lenni a nagyságos úr mellett, de tudom azt is, hogy a rossz lábam miatt ez a kívánságom sohasem teljesülhet.

Abban az időben minden épkézláb ember elment kurucnak, harcolni a fejedelemért, a szabadságért. Nem maradt odahaza más, csak a nyomorék ember. De lám még annak is az volt a kívánsága, hogy vérét onthassa a hazáért. A sánta, törpe szőlőpásztor fájó szívvel hallgatta néha a völgyből hangzó tárogatót, ott szeretett volna lenni ő is, ahol a zászlót viszik. De mert nem mehetett, hát csak a csengőt rázta, amely a derekára volt kötve, hogy elriassza vele a pákosztos verebeket; kotnyeles rigókat, amelyek szőlőérés idején szüretelni akarták a szőlőt a fejedelem előtt.

Reggeltől napestig hangzott a csengő a fejedelem szőlőjéből, minden szőlőszemre külön vigyázott Csengő Palkó.

Egyszer, amikor a fejedelem ismét meglátogatta volna tokaji szőlőjét, Csengő Palkó tisztelettel levette a süvegét előtte és így szólott:

- Nagyságos fejedelem, a hajam, szakállam megfehéredett. Megöregedtem magam, megöregedtem itt körülöttem minden. A kunyhóm, a Bodri kutyám, még a botom is olyan öreg már, mint magam. Csak egy nem akar megvénülni. A csengőm. Annak még mostan is olyan hangja van, mint gyerekkorában. Vékony, csilingelő hangja van a csengőnek, mintha valami gyerek rázná. Egy öreg csengőt, mélyhangú kolompot szeretnék, ami az ilyen magamfajta öreg szőlőpásztornak dukál.

A fejedelem gondterhelte arcán futó mosoly röppent végig.

- Tehát kolompot szeretnél, Csengő Palkó?

- A legnagyobb kolompot, amelyet a pataki vásáron árulnak. Idestova negyven esztendeje lesz, hogy pástorkodom. Már a nagyságos fejedelem édesapját is szolgáltam.

- Megkapod a kolompot, Csengő Palkó! - szólt a fejedelem.

És Csengő Palkó másnap már jókedvűen fenyegette meg az öklével a csiripelő verebeket, fuvolázó sárgarigókat, amelyek a csengő megszokott hangjától már nem féltek:

- Megálljatok, huncutok! Majd rátok ijesztek én a kolomppal! Bezzeg elröpültök akkor még a környékről is.

Palkó várta napról-napra a megígért kolompot.

A kolomp sehogysem akart megérkezni. Már szüret is elmúlt, a rigók és a verebek semmi csipegetni valót nem találtak a fejedelem szőlőjében. A kolomp nem jött.

- Pedig a fejedelem megígérte! - mondta szomorúan Csengő Palkó. - Talán megfeledkezett volna legkisebb szolgájáról?

- Nem, az nem lehet. A fejedelem nem szokott megfeledkezni az ígéreteiről.

Nemsokára azután megtudta Csengő Palkó, hogy miért nem kapta ő meg a várvavárt kolompot.

Rossz csillagok jártak. A fejedelem elbujdosott az országból, birtokait, kastélyait elkobozták. Csengő Palkó egy napon arra virradt, hogy új gazdája van a tokaji szőlőnek. Az új gazda megígérte, hogy akkora kolompot vesz Csengő Palkónak, mint a debreceni nagy harang, csak hűséggel szolgálja őt is, mint a fejedelmet.

- Nem kell már a kolomp, - felelt az ősz, öreg emberke. - De még a csengő sem kell. Itt hagyom a szolgálatot a verebekre meg a sárgarigókra.

És Csengő Palkó otthagya negyven esztendő után a tokaji hegyet. Görbe pásztorbotját a kezébe vette, rongyos tarisznyáját a hátára akasztotta és megindult arrafelé, amerre a bujdosó fejedelem lába nyomát lelte.

Soká bolyongott a tokaji szőlőpásztor. Bejárta tán a félvilágot is, mikor végre egy napon megtalálta fejedelmét - Törökországban.

- Eljöttem a kolompért, - mondta könnybe borult szemmel.

- Megkapod, fiam. Harangot kapsz a csengő helyett, - szólott megindulva a fejedelem. - Te húzd meg harangot ezután, ha reggelenként imádkozni a templomba megyek.

Az igazi vadász.

Irta Lőrinczy György.

A mult század negyvenes éveinek elején Sándor Móric gróf híres ifju volt már messze földön.

Nemcsak mint Bajna, Gyarmat, Somodor, Bia, Herceghalom örökös ura, de azért is, mert mindenki hallott már akkor csodálatos lovas dolgairól és vakmerő vadászkalandjairól.

Egyszer vadászni indult két fiatal emberrel, a környékről való két birtokossal. Az egyiket Járdánházi Tamásnak hívták, a másikat Bolyki Gáspárnak. Nagyon jó kedvük volt, mert tudták, hogy a fiatal gróf erdőségeiben tömérdek a vad.

Mielőtt az erdőbe értek volna, megtöltötték a puskáikat. Bizony abban az időben az is nehezen ment. Puskavesszővel kellett a puskacsőbe verni a töltést. Még pedig nem a mai kényelmes mód szerint. Ma már csak a kész töltényt dugjuk a puskacsőbe, akkor még külön kellett a puskaport, külön a sörétet leverni a csőbe vesszővel. A vesszővel aztán még fojtást is kellett a csőbe tölni kócból, miből, hogy annál gyorsabban röpüljön a sörét, a golyó.

Mikor elkészültek: csöndes, halk beszélgetéssel sétáltak az erdőbe. Néha el-elhallgattak. Lelküket megfogta az erdő varázsa s el-elandalodtak. Majd valami ragadozó madár szilaj szárny-csapkodása verte föl az erdő csöndjét, amire aztán puskadörrenés következett. Járdánházi gyönyörű lángbaglyot lőtt, Bolyki hatalmas vörösbundás rókát, ami ott bujkált előttük a bozótban. A grófnak nagyon tetszett a két fiatal vadász ügyessége. Dicsérgette is őket, hogy milyen jól céloznak, milyen jól lönek.

- Jól van, nagyon jól van, - bólintgatott. - Szeretem, ha a magyar ember tud a fegyverrel bánni. Mert az olyan mindig kettőt számít.

Mind beljebb, beljebb haladtak az erdőbe. Sziklákon és bozótokon keresztül. Mindig óvatosabban, hogy minél kevesebb zajt csináljanak. Egyszer csak nagy tisztásra bukkantak. Köröskörül, a kivágott fákat sűrű bozót nőtte körül. Itt-ott karcsu, fiatal hajtások nyúltak föl a cserjésből. A bokrok között hűvös erdei patak kanyargott. Kimondhatatlanul kedves és szelid az ilyen erdei tájkép. A gróf, aki nagyon szerette a természetet, gyönyörködve nézegetett széjjel s be, az erdőbe, ami a tisztás túlsó oldalán folytatódott. A puskáját a földre eresztette és rája könyökölt, majd fölkiáltott:

- Oh! ti kis buta őzek!

Nevetve mutatott az erdő felé, amelynek alján őz-család legelészett. A gida, két kis őzikéjével gondtalanul tépte a fűvet s körülragcsálta a fiatal hajtásokat. A családfő pedig, az öreg őzbak, szép formás fejét magasán fölnyujtva, egyenesen szembe nézett a vadászokkal. Olyan volt, mintha őrt állana. Mintha vigyázna, hogy míg a többiek lakmároznak, addig megvédje őket, nehogy valami veszedelem megkönyékezze. Okos, szelid szemének a tekintetéből semmi aggodalom, semmi félelem sem látszott. Bizalmasan nézett a vadászokra, mintha régi jó ismerősök volnának, akiktől nincs mit tartania.

A gróf mosolyogva nézegette. Tetszett neki a dolog. De a következő pillanatban fegyverdördülés reszketett be az erdő csöndjébe s utána a délceg őz rögtön térdre bukott. Már vonaglott a földön keserves, panaszos nyögéssel. A megsebzett őz jajgatása volt az, ismerte a gróf nagyon jól. Éppen olyan, mint a gyámoltalan kis gyerek sírása.

A gróf haragosan nézett körül. Alig húsz lépésnyire tőle állott Járdánházi. A kezében még akkor is füstölgött a puska s büszkén, diadalmasan nézett a földön haldokló őzbakra. Sándor grófnak az arca kipirult.

- Kicsoda lőtt, urak? - kérdezte indulatosan.

Járdánházi mosolyogva, szinte dicsekedve felelt:

- Én lőttem, gróf úr... Pompás lövés volt, nemde?...

A gróf alig tudta visszafojtani a haragját. Vállára vetette a puskáját s megindult visszafelé, amerről érkeztek.

- Így nem vadászom, urak, - szólt. - Csak igazi vadással szoktam vadászni.

A két fiatal ember megzavarodott.

- Hogyan! gróf úr. Miért? Mi baj? - kérdezgették.

- Hogyan? - felelte a hírneves vadász. - Ugy, hogy az igazi vadász csak a futó vadra lő. Ezek a szegény őzek pedig megállottak előttünk. Nem futottak. Sőt bizalmasan néztek ránk. Eszükbe sem jutott, hogy valaki bánthatná őket. Ha kalapjuk lett volna, talán még köszöntek volna is. Ha tudták volna! ki tudja: melyik lett volna gyorsabb; az ő lábuk-e, vagy a mi puskánk?... Az igazi vadásznak ezt meg kell gondolnia, mielőtt fegyvert emel.

Szó nélkül sietett az erdőszélre az elhagyott paripákhoz, mintha a sebzett őzbak keserves sírása elől menekülne, hogy ne kelljen azt hallania. A lovára pattant s hidegen köszöntötte vadásztársait, a foga között halkán mormogott.

- Csak igazi vadászokkal szoktam vadászni...

Sarkantyuba kapta kedves paripáját, a Tatárt és vágatott vissza. Gyarmat felé. Az ispán meg a lovász alig tudta követni.

És Járdánházit sohasem hívta meg többé vadászatra.

A forgó.

Irta Sebők Zsigmond.

Száll a szellő, forog a forgó...

Egy kis mesét beszélek el a forgóról.

Volt egyszer egy szegény fiú. Kicsi volt a fiú, de nagy a bánata. Nem is fért el az a nagy bánat a fiúcska szívében, hanem kicsordult könny alakjában a szeméből.

A fiúnak régen meghalt az atyja, szegény édes anyja pedig megbetegedett. Pusztán kis lakásukban szegénység tanyázott. A beteg anya nem tudott dolgozni, pénzt keresni, pénz nélkül pedig a pék nem ad kenyeret, a mészáros sem ad húst. Az anya és fia éheztek.

Ezért volt a kis fiúnak olyan nagy a bánata.

- Óh, bárcsak segíthetnék édes anyámon! - sóhajtott a fiú.

Fényes könny gördült ki a szeméből, lepergett arcán és keze fejére esett. A könny ott elkezdett mosolyogni. Meg is szólalt. Ezt mondotta:

- Te kis fiú, gyere utánam, a többivel ne gondolj!

Ezzel a könny lecsöppent a földre és fürgén előre gurult.

A fiú csodálkozott, hogy a könny beszélni tud s hogy úgy gurúl, akárcsak a gyöngy, de ment utána s a többivel nem gondolt.

Egy ajtó előtt megállapodott a könnyecske és bekiáltott:

- Szél néni, hé!

- Ki az? - hallatszott belülről.

- Én vagyok, könnyecske, a maga hugicája!

- Mit kívánsz tőlem, könnyecske?

- Azt kívánom, hogy szárítson föl minket, könnyecskéket, egy szegény fiú arcáról.

- Majd mindjárt kimegyek és fölszárítom a könnyecskéket.

Szél néni kijött egy arany fáttyollal és avval szárítgatta a fiú arcán a könnyeket. Finom volt az arany fáttyol, de hasztalan szárította föl a könnyecskéket, ahányat letörölt, annyi gördült nyomába.

Szél néni zsörtölődött.

- Ejnye, Bánat asszony, de sok könnyet fakaszt! Nem való ilyen kis fiút így megríkatni! Nem győzöm szárítani a könnyeit.

Könnyecske felmosolygott a földről.

- Szél néni, egy nagy kérésem volna!

- Ej, ti telhetetlen könnyecskék, - duzzogott Szél néni, - ti örökké kívántok valamit! Hát mi az a kérésed?

- Arra kérem, segítsen ezen a kis fiún, hogy kenyeret szerezhessen a beteg édes anyjának.

- És ha nem segítetek?

- Akkor, Szél néni, sohasem fog fölszárítani minket, könnyecskéket, ennek a szegény fiúnak az arcáról.

Szél néni megszelídült.

- Jól van, - mondotta, - majd elmegyek a malomba, talán kiörlök valami okos dolgot. Gyere, fiúcska, utánam!

Ezzel Szél néni nyakába kerítette a felleghajló kendőjét és megindult a malmába, mely persze szélmalom volt. Utána gurult a könnyecske, ez után ballagott a fiúcska.

Útközben találkoztak egy papiros-sárkánnyal, melyet jókedvű fiúk eresztettek föl a levegőbe. Szél néni leszakította a sárkány papiros-pántlikából készült farkát.

- Ez is jó lesz valamire, - gondolta.

A papiros-pántlikát magával vitte a hátán. Aztán letört egy fáról egy száraz gallyacskát, azt is magával vitte. Mikor a szélmalomhoz ért, belevetette a papiros-pántlikát és ágacskát, aztán megforgatta a vitorlát és mindjárt kiörlött valami okos dolgot.

- Szél néni, édes! - kiáltott föl a könnyecske. - Beszéljen hát, mit tegyünk?

- Csak annyit mondok, - felelt Szél néni - piros papir-pántlika, ágacska, gombostű, lesz belőle vitorlácska. Szél néni forgatja. Mi ez?

- Forgó! - kiáltott a fiúcska.

- Helyes. Csinálj, fiam, forgót, tizet, húszat, százat és áruld a gyermekeknek. Szél néni a te forgóidat mindig pompásan fogja forgatni, úgy, hogy minden gyermek örömmel megvásárolja. Az árán vehetsz kenyeret. Úgy bizony, fiam, amint a szélmalom kenyérnek valót őröl, a te forgóid is kenyérnek valót fognak neked őrölni.

Szél néni ezzel elfutott haza.

- Köszönjük a tanácsot, Szél néni! - kiáltotta utána a könnyecske.

- Isten áldja meg, Szél néni! - kiáltotta a fiúcska.

A szegény fiú tehát készített egy csomó forgót. A munka könnyen ment, mert ügyes gyermek volt. Mikor elkészített tíz darabot, kiment a városligetbe s dobogó szívvel leste a vásárlókat: a kis fiúkat és leányokat.

Arra ment Juliska, egy csomó gyerekkel, a nevelőnő felügyelete alatt.

- Vegyenek, kérem, forgót! - szólt könnyörgő hangon a fiúcska.

Könnyecske is felszökött szempilláira és az is azt suttogetta:

- Vegyetek jó gyermekek, az Isten áldjon meg benneteket!

Juliska a forgóra nézett. Szél néni ebben a percben jól megforgatta a papiros-vitorlákát.

- Jaj, be szép forgók! - kiáltotta Juliska. - Kisasszony, kérem, vegyen nekem egyet!

- Nekem is, nekem is! - kiáltott a többi gyerek.

A kisasszony elővette a tárcáját és megvásárolta az összes forgót.

Boldogan ment haza a fiúcska. Volt már pénze kenyérre és a forgók még többet is fognak őrölni. Mert a fiúcska hozzáfogott új forgók készítéséhez.

Mikor Szél néni másnap az arany fátyollal le akarta szárítani a könnyecskéket a fiú arcáról, már eltűnt onnan valamennyi.

... Juliska vígan futkos a forgójával, majd fáradtan leül és gyönyörködik abban, mily szépen kering a papiros-vitorla.

Száll a szellő, forog a forgó...

A csóri meg a móri.

Irta Herman Ottóné.

Mikor Feketéék Gyurkája a pajtásokkal az erdőre járt, hát egyszer egy valóságos eleven csókafiókat hozott magával, még pedig úgy, hogy spárgára kötve lógatta lefelé a lábánál fogvást. A szegény kis pára már egészen el volt csigázva. Tikkadtan lihegett, szürke szemecskéjét bágyadtan le-lehunyogatta.

Milike éppen az ajtóban állt s kíváncsian nézte a mozgó fekete valamit, mely a Gyurka kezéről lelógott. Mikor meglátta, hogy madár, könyörögni kezdett, hogy a kezébe vehesse. Az a szegény, nyomorult kis jószág nyomban úgy belehelyezkedett abba a kis púha, meleg tenyerébe, mintha az csak a fészek lett volna, amelyből azok a kegyetlen, pajkos fiúk kiszedték. A száját is menten nyitogatni kezdte, hogy azt mondja:

Csaó, csaó,
Csipi-csóka!
Enni kérnék,
Hogyha vóna.
Akármi lesz, minden jó:
Légy, kabóca, friss hernyó...

A kis Mili benyúlt a zsebébe. Nem volt ott se légy, se kabóca, se hernyó, hanem volt egy darabka abból a friss kalácsból, ami az uzsonnából maradt. Lecsípett belőle egy morzsácskát, betette a tátongó madártorokba. Hát csak eltűnt benne... a torok pedig megint kinyílt, hangosan kiáltozva:

Még, még, még!
Nem e-lég!

Milike úgy megörült, hogy szeme is könnybe lábadt örömeiben. Hej! mert sok kis leányt ismertem én életemben, de olyat egyet sem, aki az állatokat oly mód nélkül tudta volna szeretni, mint Mili.

- Gyurka, édes Gyurica, úgy-e, nekem adod? - rimánkodott a fiúnak.

- Hogy is ne adnám!... Nem azért másztam érte a fára, hogy a nyakam is majd kitört miatta.

- Hát mit fogsz vele csinálni?

- Játszogatok, s ha elúnom, eladom a piacon.

- Ne!... ne vidd a piacra, ne is kínozd a szegényt. Megkérem a mamácskát, megveszi nekem. Hogy adod?

- Neked odaadom négy krajcárért.

Éppen jött anyácska, meghallotta, mindjárt ki is fizette a madárért a négy krajcárt.

Milike boldog volt. Pedig őszintén szólva a kicsi csóka egy csöppet sem volt ám szép. Csupasza kis teste, irgalmatlan nagy feje, még tán annál is nagyobb szája volt a buksinak; de a Mili nem látta rútnak. Ő csak azt látta, hogy ápolásra, védelemre van szüksége, hát ezentúl éjjelnappal erre gondolt. Ami ideje csak a tanulásból fölmaradt, a csóka ápolására szentelte.

De bezzeg rövid időn meg is látszott a *Csórin* - így nevezte el a csókát - a gondos ápolás. Néhány hét alatt gyönyörű, fényes, fekete tollu, kékes szemű, finoman hajlott orru madárka lett belőle, amely kis úrnőjét úgy ismerte, úgy szerette, hogy bizony tán még a tulajdon édes-kedves csóka-mamájánál is jobban.

Nem is csoda. Hisz Mili volt neki anya, testvér, pajtás és fészek egy személyben. A szájából etette, itatta. Kergetőzött, bujósdit játszott vele a kert jázminbokrai között. Ha elfáradtak, a kis leány leült, a Csóri meg az ölébe, a vállára, vagy a feje tetejére telepedett pihenni.

Már kora reggel a Csóri hangjára ébredt Milike. Kipi-kopi, kipi-kopi... hangzott a padlón a körme kopogása, mikor a kis úrnője ágyához tipegett. A függöny szélét csőrével félrevonva, az így támadt résen besuhant, mint a nyíl, egyenesen az úrnőcske ágyára. Mili ilyenkor alvást színlelt. Csóri szólított, előbb halkán, majd türelmetlenül, követelőzőleg, aztán ijedten sikoltozva, hej, mert azt senki se hiszi el, aki nem hallotta, mennyi szeretetet, gyöngédséget tud kifejezni egy melegen érző csóka-szív azzal az egyszerű csóka-hanggal:

Csaó! Alszol, Milike?
Csió! Kelj föl izibe!
Csió-csaó! süt a nap,
Ha föl nem kelsz - megharap!

Milike csak nem mozdult. Csóri alá s föl futkosott a takarón, mintha segítséget keresett volna, majd a fejéhez állt kis úrnőjének s zárt szemhéjját csőrével gyöngéden feszegetve, hízelgett. Ha ez sem használt, veszekedett:

Mili, édes... csi-csi-csió!
Vár a kertben a friss dió.
Ki van ásva a csicsóka -
Kelsz föl mindjárt!... csipi csóka!

Persze Mili ezt tökéletesen értette. Tudott ő *csókául* jól, de biz Csóri csóka is kitűnően tudott *kisleányul*. Mili kinyitotta a szemét és nevetett, mire a Csóri akkorát rikkantott örömeiben, hogy az *Ábris* cica ijedten ugrott le a kályha válláról.

Aztán odahajlott a Csóri a Milike arcocskájához, ajkán a csőrével gyöngéden végig-végig babrált, kényeztetve gyügyögött, nyögdécselt, míg csak meg nem szólalt a kis leány. No akkor aztán volt ugrálás, sikongatás, illegés-billegés... uram bocsá', még nótázás is, pedig az aztán igazán csupa gyönyörűség, mikor a csóka nótára fogja. Olyan a csóka-nóta, mint mikor nagy malomkő alatt kisebb-nagyobb kavics ropog, csikorog s mintha egy füst alatt mogyorót csörgetnének, meg kávé darálnának, meg taligát is nyikorgatnának.

De Milikének ez szebb volt a legszebb zenénél, el is hallgatta volna akár a világ végéig. Ő is danolgatott neki, sőt szavalt is mindenféle szép versikét. Csóri nagy figyelemmel hallgatta, a fejét jobbra-balra forgatta s a csattanósabb helyeken egy-egy hangos rikkantással fejezte ki meglepedését. Mégis legjobban gyönyörködött abban a versikében, amit Milike maga eszelt ki, mikor a szivecskéje úgy eltelt szeretettel, hogy ki kellett csordulnia:

Édes kedves
Csóri csóka!
Jóka, móka,
Pirinyóka!

Majd megeszlek,
Ugy szeretlek!
Csókám, csókám,
Bársony dókám!

Olyan fekete, olyan fényes, olyan lágy is volt a Csóri tolla, akár csak a bársony. És szent igaz, hogy nemcsak szép, de kedves, okos madárka is volt.

Hanem a nagy kényeztetés utóvégre mégis csak megártott neki. Elbízta magát. Azt hitte, hogy neki már a világon minden szabad, hát kezdett pajkoskodni, rendetlenkedni, sőt kárt is tenni.

Semmit sem kímélt a háznál, még az édesapa pipáit sem, még a néni kötőtűit sem, annál kevésbé a Milike íróeszközét, könyveit, játékszerét. Mindent elcsent, széthordott, eltépett; édesanya aszalótábláiról pedig a sok finom cukrozott körte, cseresznye csakúgy röpült jobbra-balra, hogy mire észrevették, itt-ott maradt egynéhány szem a maga helyén. A névjegyartó kosárkának megállt a kellő közepében s a névjegyeket egyenkint húzogatva ki maga alól, úgy szórta valamennyit széjjel, hogy a sok névjegy koszorúban hevert körülötte a földön. Ezt megtette minden istenadta nap, ha hozzáférhetett, akár tízszer is.

Ha Milike kijött sodrából és meg akarta fenyíteni, lelapult a kosárba. Csipegett, nyögdécselt, farkát alázatosan csóváltgatta, mint egy kis kutya és olyan szépen nézett a Mili szemébe, hogy a kis lány ütleget helyett csókokkal borította el s a névjegyeket türelmesen szedte száz felől össze.

Mégis szerette a Csórit mindenki a háznál. Szidták és szerették. De mikor a csínytevések sora édesanya befőttes üvegeire került, a türelemnek vége szakadt s a családi tanács a Csórit számkivetésre ítélte.

...Messze, messze, a három eperfán túl, a hidon is túl, a hosszú deszkakerítésen is túl, volt egy nagy szürke ház, a mellett egy ici-pici vörös ház, azon egy zöld ajtó, azon a zöld ajtón a lábát maga alá szedve, ült egy nagy török bácsi, persze csak pingálva. A fején akkora konty volt, mint egy hordó, a kezében olyan vastag pipaszár, mint egy szekérrúd, a szájából meg olyan bodor fekete füstöt fújt, mint egy gőzmalom kéménye. Találjátok ki, hogy mit árultak itten? Én nem mondom meg, hogy dohányt, meg szivart.

Hát oda vitték a szegény Csórit számkivetésbe.

No, volt ám szomorúság, még pedig nagy, a Milike kis szívében. Nem mert sírni, mert belátta, hogy csakugyan nagy bűnös a Csóri. De azért nem tehetett róla, hogy a szivecskéje nagyon fájts utána. A házat kihaltak, az egész világot üresnek találta, amióta elvitték a Csóri csókat. Hallgatva szürcsölgette kávécskáját a kerti asztalnál, ahol máskor a kávécsészék között sétálgató Csóri ezer furcsa bohósága mulattatta a körülülőket.

Hát még mikor a szárnyatörött gólyamadár, a *Sandergó* megállt az asztal előtt, a nyakát kinyújtotta, hosszú, piros csőrét hátraszegte s keservesen kelepelni kezdett:

Kelep, kelep!
Lelkem fele
Elment, elment
Kelet fele...
Kelep, kelep!
Mennék vele -
Testem lelkem
Beteg bele.

Ki ne értette, ki ne sajnálta volna meg a szegény Sandergót, aki már megszokta volt, hogy a Csóri reggeli után a hátára szálljon s ő aztán a kertben, hátán a madárral, alá s föl sétálgasson.

Erre várt most is nagy szomorúan a Sandergó - hiába.

Az ebéd sem ízlett többé Milikének. A levesből a rizst, a rétesből a cseresznyét, a madártejből a mandulát, amit máskor mindig a szájából szedegetett ki a Csóri, most otthagya a tányérján. Neki se kell, ha a Csórinak nem adhat belőle.

Isten tudja, hogy esett, de bizony anyának meg apácskának sem volt valami jókedve. Hiszen enni ettek ők, de nem igen beszélgettek s szomorúan pillantgattak hol kis leányukra, hol egymásra.

Sohase volt még ilyen nagy szomorúság a háznál, legalább Mili úgy érezte.

Ötödnap reggel egyedül volt Mili a nappaliban és búsan babrált a névjegyekkel. Azokra a boldog időkre gondolt, amikor a kártyákat görnyedezve szedegette, ahány darab, annyi felől a padlóról össze.

- Istenem, Istenem! milyen szívesen összeszedném mindennap tízszer is... százszor is, ha csak még valaha szétszórhatná az én édes-édes madaram, aranyos, drága kis Csórikám...

A szó hirtelen torkán akadt a kicsi Milinek s helyette egy örömsikoltás tört ki a szíve legmélyéből.

Mit gondoltok, mit látott?... A Csórit! a kedvest! a drágát!... a felejthetlent!...

Ott illegett-billegett előtte, igaz, hogy kegyetlenül megnyirbált szárnnal, farkkal, de olyan igazi vígságos csókarikkantással, hogy tiszta gyönyörűség volt azt hallani.

- Csóri!... apa, nénike!... Csóri, Csóri, anyuskám, Csórikám!... jertek, nézzétek... itt van a Csóri... - kiabált a kicsi Mili magánkívül, össze-vissza, nagy örömeiben.

Persze, hogy odament, nézte, körülvette, csodálkozott az egész háznép, kivéve a jó apácskát, aki mosolyogva somfordált ki a szobából. A világért sem árulta volna el, hogy az ő kedves, csicsergő kis leánya néma bánatát tovább nem nézhette, a Csórit zsebében visszahozta s egy alkalmas pillanatban a szobába tette... meg is áldja, tudom, a jó Isten érte.

Ez volt aztán egyszer az igazi örömnapi! Olyan, hogy le sem tudom én azt írni.

A Milike boldog volt, hogy a Csórit láthatta. Apa, anya, néni boldog volt, hogy a Mili nagy örömeiben gyönyörködhetett.

- Ezt meg kell ünnepelni - mondta anyuska. - Délután kimegyünk uzsonnálni a berekbe.

Aranyos, jó anyácska! Hogy ki is tudja mindig találni, hogy mi motoszkál a Milike eszében.

... Délután kiment az egész háznép a berekbe. Volt pompás uzsonna: kávécska, friss vaj kaláccsal, mandulás-cukros-perec, meg más mindenféle jó, amit csak a Milike, meg a Csórika szeme-szája kívánt.

Szegény Csórinak keserves négy napja lehetett. Kínózták és senki sem beszélt vele csókául, se kisleányul, sőt még a szárnyát, farkát is levágták. El is panaszkolta ő ezt mind Milikének, de azt bölcsen elhallgatta, hogy azért nyirbálták meg a tollait, mert a szivaros boltban fölrepült a polcokra, a dohánycsomagokat fölhasogatta, a szivardobozokat kinyitogatta s a legdrágább szivarokat rétegenként széjjelfejtegette, szóval garázdálkodott, amint csak egy csókától kitelt.

Milike vigasztalta, becézgette, még a tejszín pilléjét is mind neki adta a kávéjáról. Pedig köztünk legyen mondván, a kis nyalánk a pillét a világon mindennél, még a csokoládénál is jobban szerette.

Mikor esteledni kezdett, hazafelé készülődtek, de a Csórinak sehogysem akaródzott menni. Megállt egy fűzfabokor alján s onnan Milike legédesebb gügyögő, csalogató hangjára sem mozdult. Nem az. Buksi fejét csókamódra forgatva, hol az egyik, hol a másik szemével nézte a földet s rövid szaggatott hangja világosan mutatta, hogy ő most valamin csodálkozik.

Végre is érte kellett menni. Hát mi volt a fűben? Egy nyomorúságos kis valami vergődött ott, egy fészekből kihullott, alig pelyhesedő, világtalan szemű rigófiú. Ki tudja honnan és hogyan került oda szegényke?

Árva, veszendő, gyámoltalan kis jószág volt ez is. Milike fölfogott rajta.

Volt már most neki egy tört szárnyu gólyája, egy suta csókája, meg egy vaksi rigója. Pedig ha akarta volna, vett volna neki anyácska kanári madarat, de tán még papagályt is. Hanem hát ő csak a szerencsétlenül járt madarakat ápolta, azoknak volt igazán szükségük a könyörület szívére.

Hazavitte a rigót a kötöcskéjében. Otthon egy állványra pompás puha fészket épített a néni, a rigót beletette s a Milike szobájában egy szekrény tetejére állította.

Móri lett a neve az új jövevénynek. Jó dolga volt ennek is. Milike úgy etette, úgy dajkálta, mint hajdan a Csórit.

A Csóri a Móri etetésénél mindig jelen volt és éppen nem úgy viselkedett, mintha valami nagyon örülne, hogy a Mili szivecskéjében más is megfér rajta kívül. Nyugtalanul izgett-mozgott, kiáltozott, mintha nem tudott volna hova lenni irigységében.

Milike haragudott rá ezért egy csöppecskét, meg is mondta neki kereken, hogy ez csúnyaság. De bizony akármilyen jól ismerte Mili az ő kedves madarát, most az egyszer félreértette. Nem is képzelitek, hogy miben mesterkedett az az okos madárka...

Egyszer, mikor Mili reggelit vitt a Mórinak, látja, hogy a Csóri már ott van a szobában és suta szárnyát emelgetve, azon igyekszik, hogy a Móri mellé a szekrényre röpjön. Párszor visszapottyan, végre mégis fölvergődik s nyögdécselő csóka-nyájassággal beszélgetni kezd hozzá:

Csaó, csió, kicsi, rigó,
Tátsd ki szádat itt a dongó.

Mire a csupasz kis Móri nyakát kinyújtva, tollatlan szárnyacskáját rázogatva, kiabálni kezd, ahogy a torkán kifér:

Csiú, csiú, Csókafiú!
Kövér dongó mi jó! mi jó!...

Csóri pedig a tágra nyitott torokba hirtelen bedugott valamit.

Mili csak bámult és várta, hogy mi lesz még, Hát az lett, hogy Csóri röptében elkapott egy vigyázatlan legyecskét s megint odament a Mórihoz:

Nyisd ki torkod,
Mórika!
Legyet hozott
Csórika.

És a legyet is betette a kis rigó torkába.

Milike lágy szíve úgy elérzékenyedett, hogy majd elsírta magát örömeiben. Odament a csókához, csókolgatta, becézgette, az meg vissza őt. Édes anyja látta, ő is meg volt hatva és szeretettel csókolta meg a Csórit, mert most meggyőződött, hogy a madárkának nemcsak esze, de jó szíve is van.

Ettől fogvást az etetés a Csóri csóka kötelessége lett, amit az pontosan és látható örömmel végzett. Mili a rigóállványt egy székre tette, hogy a Csóri könnyen hozzáférhessen.

Bár ne tette volnál...

Ez okozta azt a nagy csapást, ami a Csóri szerető szívét olyan kegyetlenül sújtotta.

Egy reggel Csóri ízletes hernyót tartva csőrében, a fészekhez röpült. Istenem, mit lát! A fészek üres! a Mórikának hült helye.

A Csóri sírva keresi, hívogatja:

Csi-csi-csió!
Hol a rigó?
Móri kincsem?
Jaj, jaj... nincsen!

Beszalad Mili erre, ő is keresi, nem leli a Mórit! Néz ide, néz oda, mindenfelé, az ágy alá is. Nincs ott a Móri, de ott van ám az Ábris macska... A szeme csak úgy csillog-villog. A véres száját nyalja-nyalogatja... körülötte szétszórt finom pelyhek... a kegyetlen, rossz, csúf cica megette a szegény, ártatlan kis Mórikát - -

A Csóri bánata határtalan volt! Napokig hívta, kereste, siratta a kis fogadott fiát.

Mikor aztán látta, hogy csakugyan oda van, elhatározta, hogy fogad helyébe más valakit. Kettő között volt a választás: a Sandergó, vagy a Milike. Milit választotta. A legkövőbb hernyót, dongót, pókot erővel a Milike szájába akarta rakni, amit ő persze, kíméletesen ugyan, de mégis visszautasított. Aztán kísérletet tett egy csomó lószőrrel, majd egy szem csillogó üveggyönggyel - mind hiába! Milike ízlését sehogy sem bírta eltalálni. Mikor ezt sem fogadta el, egy csomó gyújtófát talált a konyhában, néhány szálnak a fejét lecsipkedte: megkóstolta, hogy jó-e... hátha ez kell majd Milikének?

Ez lett halála a szegény, kedves, okos Csóri csókának!...

A gyújtófa foszforos volt... a foszfor *méreg* - a Csóri egy órai keserves szenvedés után - meghalt! - -

... Ki tudná leírni a Mili bánatát! Díszes szivarládáscskába, rózsából és rezedából készített utolsó fészket számára. Temetője fehérrózsa bokor alja...

Verőfényes őszi reggel könnyek között vitte a kis koporsót az örök nyugvóhelyre.

Apácska, aki a Milike mély fájdalmát látta, meg akarta volna mosolyogtatni kis kedvesét s hosszuszáru pipájával taktust verve, valami tréfás halotti éneket mondogatott utána. A szomszédék Gyurkája meg Pistája látták ezt a kertből, hamar átszaladtak s nagy mókázva ők is énekelni kezdtek.

De az apácska hangja egyszerre csak reszketni kezdett és Mili könnyein keresztül is látta, hogy az apa jóságos arcán két nehéz könnycsepp gördül alá. A két fiú is látta, s azt nézte, hogy merre van közelebb a kertajtó... egyik a másik után somfordált el nagy bánatban.

A szegény, jó, okos, kedves Csórit aztán Mili apa segítségével a sírba tette, behantolta, sírját behintette friss rózsalevével... Anyácska az ablakból nézte a temetést, egyik könnyet a másik után törülgetve a szeméből... mint én most, mikor ezt leírom.

Mert hát... én voltam ám valamikor az a kis Milike!...

Palkó.

Irta Gaál Mózes.

Emlékszem, hogy az árvák intézetében Palkó, aki a negyedik osztályba járt, nagyon elégedetlen volt a kosztal. Erős fiú volt, mindig éhes. A kenyérszeleteket reggel, délben, uzsonnakor és este mindig a mutató és hüvelykujja közé fogva latolgatta, hogy vajjon elég nehéz-e? Ha egy kissé vékonyabb volt: összeráncolta a homlokát, irigykedve nézett a szomszédjaira. Ha azok valamelyikének nagyobb darab kenyér jutott, még jobban elkeseredett és így szólt:

- Az embert agyon éheztetik!

Olyan jól emlékszem erre a dologra, mintha csak tegnap történt volna. Palkónak azonban nem volt igaza. Abban az időben nagyobb volt az étvágya, mint a hála a szívében. Az élelmezőnek napjában négyszer kellett százhetven gyermeknek egy-egy darab kenyeret szelni. Az élelmező hetenkint kétszer sütött. Emlékszem, hogy ilyen napokon tömérdek kenyér volt a sütőházban a polcokon. Azt is láttam, mikor a kenyérdarabokat vágta a hosszú, éles késsel. Én is segítettem megszámolni, a kerek kosárba rakni, mert nagy tisztesség jutott osztályrészemül: én is kenyérhordó voltam.

Mi pedig, kenyérhordók, a négy darab kenyeret, naponta ingyen kaptuk, ingyen kaptuk délben a levest, a főzeléket, a főtt húst, ingyen kaptuk vacsorára a galuskát, a savanyú levest, a krumplit. No hát ezért nem volt Palkónak igaza.

Egyszer aztán, mikor már sokszor elégedetlenkedett, behívatta az igazgató úr s így szólt hozzá:

- Fiam, az intézeti koszt neked nem izlik; a tanulás sem igen izlik neked. Válassz valami mesterséget, amihez kedved van. Kezdj új életet, kóstold meg azt a kenyeret, amelyért reggeltől-estig dolgoznod kell. Azt hiszem: ez igen üdvös dolog lesz reád nézve.

Palkó az esztergályos mesterséget választotta s ugyanazon a napon megérkezett a városból egy hosszú bajuszú esztergályosmester és elvitte Palkót.

Az ingyenkenyért felváltotta a munkával megszerzett kenyér. Előbb-utóbb minden emberre nézve elkövetkezik ez az idő. Kikopunk az ingyenkenyérből és verejtékes munkával kell megkeresnünk azt, amiben válogatnunk nagy oktalanság.

*

De miért is jutott eszembe Palkónak a története?

Nemrégiben találkoztam vele. Egy félig őszbe csavarodott munkásember kopogtatott be hozzánk. Kérdezte, hogy nem ismerem-e? Félénk volt a tekintete, barázdás az arca, munkától kérges a keze.

Nem ismertem meg. Előkotorászta zsebéből a munkakönyvét s egy avúlt sárga bizonyítványt. Nézttem, olvastam, s ime, előtttem állott a régi elégedetlen Palkó.

- Nagy nyomorúságban vagyok, - mondotta lesütött szemmel. - A mesterségem után nem tudok megélni. A családom lenn van Karánsebesen, én járom az országot. Keresek munkát, nem kapok. Éhes vagyok, tegnap ettem egy darab kenyeret, ma még egy falatot sem.

- Az intézetben négyszer szeltek nekünk napjában kenyeret, s azért nekünk nem kellett reggeltől-estig dolgoznunk. Emlékszel-e, Palkó? Ha leszakadt rólunk a ruha, újat adtak reánk.

Emlékszel-e, Palkó? Ha a nagy havasok felől fűjt a dermesztő szél, s az ablakokra jégvirágot festett, a nagy teremben, hol száznál több árva fiú ült a hosszú asztalok mellett, két vaskályha ingyen terjesztette a meleget. Emlékszel-e, Palkó?

Mind erre emlékezett Palkó, s a szeméből keserves könny hullott.

Én pedig elmondottam nektek ezt a történetkét s ti bizonyára kitaláljátok, hogy miért mondtam el.

Ha nektek az életben valaki egy darab kenyeret ad ingyen, ne fogjátok a mutató és hüvelykujjatok közé, ne latolgassátok, hogy elég nehéz-e, hanem köszönjétek meg és adjatok hálát a jó Istennek, hogy kirendelte nektek a mindennapi kenyeret!

-&-